Amasya İlahiyat Dergisi – Amasya Theology Journal
ISSN 2667-7326 | **e-ISSN** 2667-6710
Aralık / December 2020, 15: 275-319

Öğrencilerin Kitap Okuma Tutumları ile Kitap Okumanın DKAB Öğretim Programındaki Değerlere Etkisi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*

Ahmet KOÇ
Dr. Öğr. Üyesi, Yakın Doğu Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi,
Din Eğitimi Ana Bilim Dalı
Assistant Professor, Near East University, Faculty of Theology,
Department of Religious Education
Lefkoşa, TRNC
ahmet.koc@neu.edu.tr
orcid.org/0000-0001-6165-4401

Makale Bilgisi / Article Information
Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Received: 16 Ağustos / August 2020
Kabul Tarihi / Accepted: 11 Eylül / September 2020
Yayın Tarihi / Published: 30 Aralık / December 2020
Yayın Sezonu / Pub. Date Season: Aralık / December
Sayı / Issue: 15 **Sayfa / Pages:** 275-319
Atıf / Cite as: Koç, Ahmet. "Öğrencilerin Kitap Okuma Tutumları ile Kitap Okumanın DKAB Öğretim Programındaki Değerlere Etkisi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi [Investigation of the Relationship between Attitudes of Students' Reading Book and the Effect of Reading Books on the Values in the RCMK Curriculum]". *Amasya İlahiyat Dergisi-Amasya Theology Journal* 15 (December 2020): 275-319.
https://doi.org/10.18498/amailad.781299.
İntihal / Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi. / This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

* Bu araştırma, Yakın Doğu Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'nun 24.04.2020 tarih ve YDÜ/EB/2020/469 proje numaralı izni ile uygulanmıştır.

Copyright © Published by Amasya Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi / Amasya University, Faculty of Theology, Amasya, 05100 Turkey. All rights reserved. https://dergipark.org.tr/amailad.

Investigation of the Relationship between Attitudes of Students' Reading Book and the Effect of Reading Books on the Values in the RCMK Curriculum

Abstract

This study aims to determine the relationship between students' book reading attitudes and their views on the effect of their reading attitudes on values. In the study, both the level of the reading attitudes of the students was examined, and the extent to which the students' reading attitudes affect the values in the curriculum of the Religious Culture and Moral Knowledge (RCMK) lesson taught from class 4 to 12 in the Turkish Republic of Northern Cyprus (TRNC) was investigated. In particular, the study examined the effects of reading attitudes on students' values of "justice, sensitivity, solidarity, compassion, kindness, honesty, patience, love, respect, responsibility and solidarity". The reason why these values are the subject of the research is that they are the main values that are aimed to be taught in the TRNC RCMK program. In addition, compared to the values selected as research subjects and the ten values (justice, friendship, honesty, self-control, patience, respect, love, responsibility, patriotism, and benevolence) determined by the Ministry of Education of Republic of Turkey in 2017, both groups largely seems to overlap in a large extent. The research was conducted in 2020 with 464 students studying in 11 schools selected from 53 secondary schools and high schools in TRNC with the maximum diversity method from purposeful sampling methods. The schools selected as sample consist of public/private schools from each region/type for the reflecting the demographic structure of the TRNC. This study was conducted with quantitative research method and the "Book Reading Attitude Scale" developed by Sarar-Kuzu and Doğan in order to determine students' attitudes towards reading books, and the "Effect of Reading Books on Values Scale" developed by the researcher to measure the effect of reading attitude on values were used together. According to the research results; it was found that although both 15.9% of the students never read a book at all and 51.2% of them read less, they have a high attitude in the factor of "contributing to their personal/social development" and have a moderate attitude in the factors of "interest/love" and "finding important/valuable". The students' opinions about

the effect of reading books on values are at a high level. It was determined that the reading attitudes of female students were higher than male students. The views of students about the effect of reading books on values do not differ according to the gender variable. Both male and female students have a high level of attitudes towards this issue. When the data were analysed according to the variable of school type, it was determined that Anatolian High School, Theology College and College students scored are higher than other students in the factors of "the contribution of reading books to personal/social development", and "finding important/valuable". It can be said that the positive correlation between academic achievement and reading books is the reason for this result. In the "interest/love" factor for reading books, it was determined that the students of Theology College had a higher attitude than the students in other schools. It can be said that the reading activities at the school, the competitions and the easy access to the library played a role in the interest/love of the students of the Theology College. In addition, other variables such as "grade level, number of books they read in a year, having a study room/library/book corner at home, buying books from the school library, going to a library outside of school, buying books out of textbooks and reading digital books/magazines" caused to differentiated into the groups. It was determined that there is a positive and significant correlation between the students' reading attitudes and their views on the effect of reading books on values. Accordingly, it is possible to say that as the reading attitudes of the students increase; their views that reading books affect values also increase. According to these results, the books to be selected according to their ages for students can gain them national and spiritual values. In addition, both the attitudes of reading can be increased and national/spiritual values can be taught through reading projects, competitions and activities to be organized in schools. In addition, qualitative research can be conducted to reveal how reading a book effects on which values.
Keywords: Religious Education, Values Education, Reading Book Attitude, Religious Culture and Moral Knowledge, Turkish Republic of Northern Cyprus.

Öğrencilerin Kitap Okuma Tutumları ile Kitap Okumanın DKAB Öğretim Programındaki Değerlere Etkisi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Öz

Bu araştırma, öğrencilerin kitap okuma tutumları ile kitap okuma tutumlarının değerlere etkisine yönelik görüşleri arasındaki ilişkiyi tespit etmeye yöneliktir. Araştırmada öğrencilerin hem kitap okuma tutumlarının ne düzeyde olduğu incelenmiş hem de Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde (KKTC) 4-12. sınıfları arasında okutulan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (DKAB) öğretim programında öğretilmesi hedeflenen değerlerin, öğrencilerin kitap okuma tutumlarından ne düzeyde etkilendiği araştırılmıştır. Özellikle araştırmada kitap okuma tutumlarının öğrencilerin "adalet, duyarlılık, dayanışma, merhamet, nezaket, dürüstlük, sabır, sevgi, saygı, sorumluluk ve yardımlaşma" değerleri üzerinde bıraktığı etkiler ele alınmıştır. Bu değerlerin araştırmaya konu olmasının sebebi, KKTC DKAB programında öğretilmesi hedeflenen başlıca değerler olmalarıdır. Ayrıca araştırmada seçilen değerlerle Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığının 2017 yılında belirlediği on kök değer (adâlet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik) karşılaştırıldığında, her iki grubun büyük oranda örtüştüğü görülmektedir. Araştırma 2020 yılında, KKTC'de bulunan 53 ortaokul ve liseden amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik yöntemiyle seçilen 11 okul ve bu okullarda okuyan 464 öğrenci ile yapılmıştır. Örneklem olarak seçilen okullar, KKTC'nin demografik yapısını yansıtacak şekilde her bölgeden ve her okul türünden seçilen resmi/özel okullardan oluşmaktadır. Nicel araştırma yöntemiyle yapılan araştırmada, öğrencilerin kitap okumaya ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla Sarar-Kuzu ve Doğan tarafından geliştirilen "Kitap Okuma Tutum Ölçeği" ile kitap okuma tutumunun değerlere etkisini ölçmek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen "Kitap Okumanın Değerlere Etkisi Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; öğrencilerin %15,9'unun hiç kitap okumayan, %51,2'sinin az kitap okuyan özelliğinde olmalarına rağmen kitap okumanın "kişisel/toplumsal gelişimlerine katkı sağlama" faktöründe yüksek düzeyde, "ilgi/sevgi duyma" ile "önemli/değerli bulma" faktörlerinde orta düzeyde tutuma sahip oldukları tespit edilmiştir. Öğrencilerin kitap okumanın değerlere etkisine yönelik görüşleri ise yüksek düzeydedir. Kadın öğrencilerin kitap okuma tutumlarının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin kitap okumanın değerlere etkisine yönelik görüşleri ise cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermemektedir. Tüm öğrencilerin bu konudaki tutumları yüksek

düzeydedir. Okul türü değişkenine göre veriler analiz edildiğinde kitap okumanın "kişisel/toplumsal gelişime katkısı" ve kitap okumayı "önemli/değerli bulma" faktörlerinde ve kitap okumanın değerlere etkisi ölçeğinde, Anadolu Lisesi, İlahiyat Koleji ve Kolej öğrencilerinin diğer öğrencilerden daha yüksek puan verdikleri tespit edilmiştir. Özellikle akademik başarı ile kitap okuma arasındaki pozitif ilişkinin bunun sebebi olduğu söylenebilir. Kitap okumaya "ilgi/sevgi duyma" faktöründe İlahiyat Koleji öğrencilerinin diğer okullardaki öğrencilerden daha yüksek bir tutuma sahip oldukları tespit edilmiştir. Okuldaki kitap okuma etkinliklerinin, yarışmaların ve kütüphaneye erişimin kolay olmasının İlahiyat Koleji öğrencilerinin kitaba ilgi ve sevgi duymalarında rol oynadığı söylenebilir. Ayrıca "sınıf seviyesi, yılda okudukları kitap sayısı, evinde çalışma odası/kitaplık/kitap köşesine sahip olma, okul kütüphanesinden kitap alma, okul dışında kütüphaneye gitme, ders kitabı dışında kitap satın alma ve dijital kitap/dergi okuma" şeklindeki diğer değişkenlerin de gruplar arasında farklılığa sebep olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin kitap okuma tutumları ile kitap okumanın değerlere etkisine yönelik görüşleri arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Buna göre öğrencilerin kitap okuma tutumları arttıkça kitap okumanın değerleri etkilediğine yönelik görüşlerinin de arttığını söylemek mümkündür. Bu sonuçlara göre öğrencilerin yaşlarına uygun olarak seçilecek kitaplarla milli-manevi değerler kazandırılabilir. Okullarda düzenlenecek kitap okuma projeleri, yarışmalar ve etkinliklerle kitap okuma tutumları arttırılabilir ve milli-manevi değerlerin öğretilmesi sağlanabilir. Ayrıca kitap okumanın hangi değerleri, nasıl etkilediğini ortaya koymak için nitel araştırmalar yapılabilir.
Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Değerler Eğitimi, Kitap Okuma Tutumu, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti.

Giriş

"*Okulda okumayı öğrenirsiniz, okuldan sonra ise öğrenmek için okursunuz*" sözünde ifade edildiği gibi okuma, hayatın belli bir döneminde başlayıp biten bir etkinlik değil, insan hayatının tüm evrelerinde yeri olan önemli bir eğitim unsurudur. Okumayı öğrenen birey toplumun ortak hafızasına kitaplar vasıtasıyla dâhil olur, ortak geçmişi tanır ve her okuma yaptığında bu kültür hafızası yenilenir (Arı, 2014, 39). Bir milletin sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve

bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi ögelerin bütünü olarak ifade edilen değerler, bireyin duygu, düşünce, tutum ve davranışlarını etkilediği gibi aynı zamanda çevreden etkilenen bir yapıya sahiptir.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) hem ortaöğretim hem de yükseköğretim açısından yoğun bir öğrenci potansiyeline sahiptir. Küreselleşmenin ve teknolojik gelişmelerin bir sonucu olarak pek çok alanda olduğu gibi öğrencilerin tutum ve değerleri alanında da bir değişim süreci yaşanmaktadır. Teknolojik ilerlemenin her yaştan insanı etkilediği günümüzde, öğrenme ve kişisel gelişimini oluşturma safhasında olan gençlerin öğrenmenin temel unsurlarından biri olan kitap okuma tutumlarının ve buna bağlı olarak değerlerinin bu değişimden ne kadar etkilendiği önemli bir araştırma konusudur. Bu araştırmanın amacı, öğrencilerin kitap okuma tutumlarını ve kitap okumanın değerlere etkisine yönelik görüşlerini tespit etmektir. Özellikle araştırmada, KKTC'deki okulların 4-12. sınıfları arasında okutulan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (DKAB) öğretim programında öğretilmesi hedeflenen değerlerin öğrencilerin kitap okuma tutumlarından hangi düzeyde ve nasıl etkilendiğinin incelenmesi hedeflenmiştir.

1. Kavramsal Çerçeve

1.1. Kitap Okuma Tutumu

Okuma, öğrencilerin dil, zihin, sosyal ve kültürel gelişimine katkı sağlayan alanların başında gelmektedir (Güneş - Susar Kırmızı, 2014, 197). Okuma, insanın bilgi edinme yollarından biri olup anlama becerilerinin en etkili ve kalıcı olanıdır. Birey, okuma vasıtasıyla ilgi duyduğu ve öğrenmek istediği bilgilere ulaşır, bu bilgilerden yola çıkarak yeni terkipler elde eder. Böylece kendi duygu ve düşünce dünyasını inşa etmiş olur (Deniz, 2015, 46). Okuma alışkanlığının kazanılmasında üç dönem: "*çocukluk, gençlik ve yetişkinlik*"; üç toplumsal kurum: "*aile, okul ve çevre*" ve üç birey türü: "*ebeveyn, öğretmen ve arkadaş*" etkili olmaktadır. Dönemler içinde özellikle öğrencilik döneminin geçirildiği çocukluk ve gençlik döneminin, bu alışkanlığı kazanmadaki önemi oldukça büyüktür (Keleş, 2006, 26).

Okuma becerisi ve okuma alışkanlığı olarak da ifade edilen okuma tutumu, yeni öğrenmelere temel oluşturarak öğrencilerin öğretim hayatının etkinleştirilmesinde önemli rol oynamaktadır (Sarar Kuzu - Doğan, 2015, 776). Bireylerin okumaya karşı erken yaşlardan itibaren

olumlu bir tutum geliştirmelerinin, akademik ve entelektüel yaşamlarının altyapısını pekiştirdiği, kelime hazinelerini ve anlama becerilerini geliştirdiği, okudukları kitapları daha iyi değerlendirmelerine yaradığı, sezme becerilerini ve başarılarını arttırdığı, böylece genel olarak öğrenmelerini de kolaylaştırdığı birçok araştırmacı ve eğitimci tarafından kabul görmektedir (Bulut vd., 2020, 77; Dilbaz, 2019, 9; Güneş - Susar Kırmızı, 2014, 201; Karatay vd., 2020, 92; Sarar Kuzu - Doğan, 2015, 775; Yaman - Süğümlü, 2010, 292).

Çağımızda öğretim araçlarının çok gelişip çeşitlenmesine rağmen okuma, öğrencilerin öğrenim hayatındaki önemini hâlâ korumaktadır (Yıldız - Keskin, 2016, 345). Çünkü teknolojinin akıl almaz bir hızla geliştiği dünyamızda meydana gelen yenilikleri takip etmek ve bu yeniliklere uyum sağlamak için kitap okumak, artık hobi olmaktan çıkıp bir zorunluluk hâlini almıştır (Calp, 2018, 899). Bireyin öğrendiği bilgilerin büyük bir kısmının kitap, ekran, grafik gibi okumaya dayalı metinler veya görseller aracığıyla olduğu kabul edilmektedir. Bu doğrultuda bireyin okuma ve okuduğunu anlama kapasitesinin üst düzeyde olması gerekmektedir (Arslan - Bıçakçıgil Özsoy, 2019, 732).

Okuma "*mekanik, bilişsel, ruhsal*" olmak üzere farklı boyutlara sahiptir. Tüm boyutlarıyla ele alındığında okumanın bir beceri olduğunu ve bu becerinin insanın nihai amacı olan kendini geliştirme ve kendini gerçekleştirme yolunda bir araç olduğu ifade edilebilir (Tüzer, 2016, 17). Okuma, insanı bir bütün olarak, bireysel ve toplumsal yönlerden etkilemektedir. Bedenî ve ruhi yönden sağlıklı gelişim gösterilebilmesi, duyarlık ve düşünmenin gelişebilmesi, kişilik ve insanlık oluşumunun gerçekleşebilmesi için gerekli en büyük faktör, okuma becerisini kazanmaktır (Karakullukçu, 2019, 13). Okuma, bireye yaşadığı hayatı ve diğer insanları tanıtan, bireyin ruh dünyasını zenginleştiren, kendisine toplumsal bir kimlik edinmesinde rol oynayan bir beceridir (Şahin vd., 2009, 184). Ülkemizde ve çevremizde yaşanan olaylar hakkında bilgi sahibi olmamızın, içinde bulunduğumuz yerlerin ve kimliğini taşıdığımız toplumun temel özelliklerini ve değerlerini bilmemizin ön koşulu kitap okumaktır (Yıldırım - Ceylan, 2018, 735).

1.2. Değerler ve DKAB Dersinde Değerler Eğitimi

Değer, bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi ögelerin bütünüdür (*Güncel Türkçe Sözlük*, 20 Temmuz 2020). Değerler, insanı aynı zamanda

toplumun bir parçası kılan unsurlardır. Toplumsal birlik ve beraberliğin sürdürülebilmesi, ancak değerlerin nesilden nesle aktarılması ile mümkündür. Değerlerin zayıfladığı veya bertaraf olduğu toplumlar, kültürel çözülme ve toplumsal ayrışma gibi toplumsal benliği tehdit eden sorunları yaşamaya mahkûmdurlar (Güneş, 2015, 1355).

Değerler eğitiminin eğitim-öğretim faaliyetlerinin önemli bir parçası olduğu yadsınamayacak bir husustur. Değerler eğitimi, insanlara değerleri temel düzeyde verme, birbirleriyle ilişiklerinde temel kuralları öğretme ve öğrencilere değerler hususunda temel prensipleri kavramalarını sağlamak için gerekeni yapma sürecidir (Göksu, 2018, 36). Değerler eğitiminin amacı, çocuğun doğuştan getirdiği en iyi tarafı ortaya çıkarmak; kişiliğinin her yönüyle gelişmesini sağlamak, insanî mükemmelliğe ulaşmasına yardımcı olmak; bireyi ve toplumu kötü ahlâktan korumak ve kurtarmak; iyi ahlâkla donatmak ve devamını sağlamaktır (Göksu, 2018, 37). Okul hayatı süresince öğrenilen bilgilerin büyük bir kısmının hem kullanım süresi hem de bireyin tutum ve davranışları üzerindeki etkisi son derece kısıtlı kalırken, değerler ile ilgili öğrenmelerin, hayatın tüm safhalarında önemini ve etkisini hem korumakta hem de devam ettirmekte olduğu ifade edilmektedir (Gör, 2013, 54).

KKTC Milli Eğitim Yasası'nın "*genel amaçlar*", "*ulusal ahlak ve kültürün geliştirilmesi*", "*demokrasi bilincinin geliştirilmesi*" ve "*amaç ve görevler*" bölümlerinde toplumsal, insani, ahlaki, manevi ve kültürel değerlerin öğretilmesi bir hedef ve görev olarak belirtilmiştir (KKTCMEY, 23 Mayıs 1986). Okulların yüklendiği bu sorumluluğu omuzlayan paydaşlardan biri de DKAB dersleridir. Bu derslerin öğretim programlarının öğrencilerin değerleri kazanıp geliştirmesi açısından üstlendiği rol, son yıllarda giderek artmaktadır (Göksu, 2018, 245). Bu amaç ve hedef doğrultusunda KKTC'deki okulların 4-12. sınıfları arasında okutulan DKAB öğretim programında 44 değerin öğretilmesi hedeflenmiştir. Bunlar arasında farklı sınıf kademelerinde üzerinde en sık durulan değerler; "*adalet, barış, duyarlılık, dayanışma, güven, merhamet, nezaket, dürüstlük, sabır, sevgi, saygı, sorumluluk ve yardımlaşma*" değerleri olmuştur. Her bir konuda doğrudan verilecek değerler belirlenmiş ve nasıl verilecekleri, öğretim değerlerine ilişkin yaklaşımlar ile birlikte öğretim programında açıklanmıştır (KKTCDKAB, 2018).

1.3. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Tutum; "*bireyin davranışlarını yönlendirmede önemli bir güce sahip, sonradan kazanılmış duygu, düşünce ve eğilimler*" dir (Çelik, 2015, 276). Öğrencilerin hem kitap okuma tutumlarının gelişmesinde hem de değer yargılarının oluşmasında, çocukluk ve gençlik dönemi ile okul ve öğretmen etkisi çok önemli bir rol oynamaktadır. Öğrencilerin bu dönemdeki kitap okuma tutumlarının ve bu tutumlarının değerlere etkisinin incelenmesi kaliteli bir eğitim, başarılı bir öğrenci ve gelişmiş bir ülke hedefi için önemlidir. Ayrıca öğrencilerin okuma tutumlarının tespit edilmesiyle birlikte okumaya ilişkin olası sorunlar da belirlenmiş olacak ve bu sayede bu sorunlara çözümler bulunabilecektir. Bu nedenle okuma alışkanlığını geliştirme sürecinde öğrencilerin okumaya ilişkin geliştirdikleri tutumların tespit edilmesi ve bu tutumun değerlere etkisinin ölçülmesi önem arz etmektedir.

Literatüre bakıldığında okuma tutumu ve değerler ile ilgili ayrı ayrı pek çok çalışma bulunmaktadır. Kitap okuma ile ilgili çalışmalar, okul öncesinden üniversiteye kadar eğitimin her kademesindeki öğrencilerin okuma tutum, beceri ve alışkanlıklarının ölçülmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir (Elbir - Bağcı, 2013). Değerler ile ilgili araştırmalar hem genel değerleri inceleyen hem de bir değeri ele alan araştırmalar şeklinde yapılmıştır (Baş - Bayhan, 2012; Dündar - Hareket, 2016; Metin - Metiner, 2019). Ancak kitap okuma tutumu ile değerler arasındaki muhtemel ilişkiyi inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Sadece bir araştırmada; "*kitap okuma faaliyetlerinin değerler eğitimine olumlu katkısı hususu araştırma kapsamında olmamasına rağmen görüşme sırasında ulaşılan bulgulardandır. Elde edilen sonuca göre öğrencilerin kitap okumalarının teşvik edilmesinin değerler eğitimi faaliyetlerine olumlu katkı sağlayacağı göz ardı edilmemesi gereken bir durumdur*." şeklinde bir sonuç ifadesi yer almakta ve araştırmacının önerilerinden birisi de bu konunun araştırılması üzerinedir (Göksu, 2018, 246). Bu bakımdan bu araştırmanın literatürde önemli bir boşluğu dolduracağı ifade edilebilir.

Bu araştırmanın amacı, öğrencilerin kitap okuma tutumlarını ve kitap okumanın değerlere etkisine yönelik görüşlerini tespit etmektir. Öğrencilerin kitap okuma tutumları ve kitap okuma tutumlarının değerlere etkisine yönelik görüşleri demografik özelliklere göre analiz edilmiştir. Ardından kitap okuma tutumları ile kitap okumanın değerlere etkisine yönelik öğrencilerin görüşleri arasındaki ilişkinin ne

düzeyde olduğunun tespit edilmesi amaçlanmıştır. Kitap okuma tutumlarının öğrencilerin "*adalet, duyarlılık, dayanışma, merhamet, nezaket, dürüstlük, sabır, sevgi, saygı, sorumluluk ve yardımlaşma*" değerleri üzerinde bıraktığı etkiler ele alınmıştır. Bu değerlerin araştırmaya konu olmasının sebebi, KKTC DKAB programında öğretilmesi hedeflenen başlıca değerler olmalarıdır. Ayrıca araştırmada seçilen değerlerle Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığının 2017 yılında belirlediği on kök değer (adâlet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik) karşılaştırıldığında, her iki grubun büyük oranda örtüştüğü görülmektedir (TTKB, 18 Temmuz 2017).

1.4. Araştırmanın Problemi

Bu araştırmada öğrencilerin genel olarak aile, okul ve toplumda kazandıkları, özel olarak ise DKAB dersinin bir kazanımı olarak elde ettikleri değerlerin, kitap okuma tutumlarıyla değişip değişmediği incelenmiştir. Araştırmanın problem cümlesi şu şekildedir: "*Öğrencilerin kitap okuma tutumları ve kitap okumanın değerleri etkilemesine yönelik görüşleri ne düzeydedir?*" Alt problemler ise şu şekildedir:

Öğrencilerin kitap okuma tutumları ne düzeydedir?

Öğrencilerin kitap okuma tutumlarının değerlere etkisine yönelik görüşleri ne düzeydedir?

Öğrencilerin kitap okuma tutumları ve kitap okuma tutumlarının değerlere etkisine yönelik görüşleri "*cinsiyeti, okul türü, sınıf seviyesi, evde çalışma odasının olması, evde kitaplığın olması, yıllık kitap okuma sayısı, okul kütüphanesinden kitap alması, kütüphaneye gitmesi, kitap satın alması, teknolojik araçlara sahip olması ve e-kitap okuması*" değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?

Öğrencilerin kitap okuma tutumları ile kitap okumanın değerlere etkisine yönelik görüşleri arasında ilişki var mıdır?

2. Yöntem

2.1 Araştırma Modeli

Araştırma, nicel araştırma yöntemine göre gerçekleştirilmiştir. Araştırma konusu olan öğrencilerin kitap okuma tutumları ile kitap okumanın değerlere etkisine yönelik görüşleri karşılaştırma türü ilişkisel tarama yolu ile durum tespiti yapılmıştır. Tarama modeli geçmişteki veya mevcut durumu var olduğu şekliyle betimleyen araştırma modelleridir (Büyüköztürk vd., 2019, 14). Öğrencilerin kitap okuma

tutumları ve kitap okumanın değerlere etkisine yönelik görüşlerini ölçmek için nicel veri toplama araçları kullanılmıştır.

2.2 Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2019-2020 eğitim ve öğretim yılında KKTC'de bulunan tüm ortaokul ve lise öğrencileri oluşturmaktadır. KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı'ndan alınan bilgiye göre bu sayı toplam 22345'dir. KKTC'de bulunan 53 ortaokul ve liseden amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik yöntemiyle seçilen 11 okul ve bu okullarda okuyan toplam 464 öğrenci araştırma örneklemini oluşturmaktadır. Örneklem olarak seçilen okullar, KKTC'nin demografik yapısını yansıtacak şekilde her bölgeden ve her okul türünden seçilen resmi/özel okullardan oluşmaktadır. Bu bağlamda çalışma KKTC'nin beş ayrı ilçesinde ve yedi ayrı okul türünde uygulanmıştır. Örneklem grubunun evreni temsil gücünü hesaplamada 0,95 güven düzeyi ve 0,05 sapma miktarı olarak kabul edilmiştir. Yapılan işlem sonucunda bu çalışmanın 22345 birimlik olan evreni temsil edecek olan minimum örneklem sayısı 378 olarak hesaplanmıştır (Büyüköztürk vd., 2019, 98). Elde edilen bu sonuca göre araştırmadaki 464 birimden oluşan örneklemin, çalışma evrenini temsil gücü için yeterli olduğu söylenebilir. Araştırma katılımcılarının demografik özellikleri Tablo 1'de verilmiştir:

Tablo 1. Araştırmada Yer Alan Katılımcıların Demografik Özellikleri

Değişken		N	%
Cinsiyet	Kadın	235	50,6
	Erkek	229	49,4
Okul Türleri	Resmi Ortaokul	85	18,3
	Özel Ortaokul	48	10,3
	Lise	45	9,7
	Anadolu Lisesi	61	13,1
	Meslek Lisesi	56	12,1
	İlahiyat	110	23,7
	Kolej	59	12,7
Sınıf Düzeyi	Ortaokul	202	43,5
	Lise	262	56,5
Kendisine Ait Çalışma Odası	Evet, var	365	78,7
	Hayır, yok	99	21,3

Kendisine Ait Kitaplık/Kitap Köşesi Var mı?	Evet, var	339	73,1
	Hayır, yok	125	26,9
Yılda Okuduğu Kitap Sayısı	Hiç okumadım.	74	15,9
	1-5 kitap	238	51,2
	6-19 kitap	112	24,2
	20+ kitap	40	8,7
Şimdiye Kadar Okul Kütüphanesinden Kitap Aldınız m	Evet, aldım.	291	62,7
	Hayır, almadım	173	37,3
Okul Dışındaki Bir Kütüphaneye Gittiniz mi?	Evet, gittim.	225	48,5
	Hayır, gitmedim.	239	51,5
Ders Kitabı Dışında Bir Kitap Satın Aldınız mı?	Evet, aldım.	377	81,3
	Hayır, almadım.	87	18,7
Dijital Dergi/Kitap Okudunuz mu?	Evet, okudum.	261	56,3
	Hayır, okumadım.	203	43,7
TOPLAM		464	%100

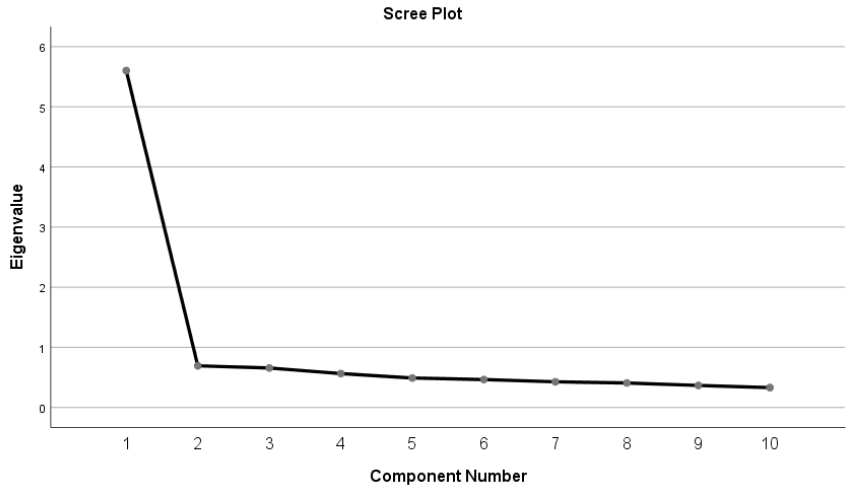
Katılımcıların demografik özelliklerine bakıldığında cinsiyetlerine göre dengeli bir dağılım olduğu (%50,6-%49,4) görülmektedir. Yedi ayrı okul türünde gerçekleştirilen bu araştırmada katılımcılara okul türlerine göre bakıldığında dengeli bir dağılım olduğu; sınıf düzeylerine göre ise ortaokulda okuyan öğrencilerin %43,5, lisede okuyan öğrencilerin %56,5 olduğu görülmektedir. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun evlerinde çalışma odası (%78,7) ve kitaplık/kitap köşesi (%73,1) olduğu görülmektedir. Bireylerin kitap okuma durumları hiç okumayanlar için "*okuyucu olmayan*", yılda 1-5 arası kitap okuyanlar için "*az okuyan*", yılda 6-19 arası kitap okuyanlar için "*orta düzeyde okuyan*" ve yılda 20'den fazla okuyanlar için ise "*çok okuyan*" nitelendirmesi yapılmaktadır (Karakullukçu, 2019, 16). Öğrencilerin %15,9'unun yılda hiç kitap okumadığı, yarısının (%51,2) az kitap okuyan kategorisinde olduğu, 24,2'sinin orta düzeyde bir okuyucu olduğu ve %8,7'sinin çok okuyan grubunda olduğu görülmektedir. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun (%62,7) okul kütüphanesinden kitap aldığı ancak yarısından fazlasının (%51,5) okul dışında bir kütüphaneye gitmediği ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin çok önemli bir kısmı (%81,3) ders kitabı dışında bir kitap satın almıştır. Öğrencilerin %56,3'ünün dijital kitap/dergi okuduğu tespit edilmiştir.

2.3 Veri Toplama Araçları

Okuma Tutum Ölçeği: Öğrencilerin kitap okumaya ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla geliştirilen Okuma Tutum Ölçeği (OTÖ) Sarar-Kuzu ve Doğan tarafından geliştirilmiştir. 38 maddeden oluşan beşli Likert tipi bir ölçeğin analizinde alınan yüksek puanlar öğrencinin okuma tutumunun olumlu ve yüksek olduğunu göstermektedir. Tutumların bileşenleri açısından maddelerin dağılımına bakıldığında; 21 tanesinin bilişsel, 11 tanesinin duyuşsal, 6 tanesinin de davranışsal tutumları ölçer özellikte olduğu görülmektedir. Ölçeğe uygulanan madde analizi sürecinde gerçekleştirilen madde-ölçek toplam puanı korelasyon analizi sonuçları, bütün maddelerin toplam puanlar ile gösterdiği korelasyonun 0,20'den büyük olduğunu ve bütün maddelerin toplam puanlar ile pozitif korelasyon gösterdiğini ortaya koymuştur. Ölçeğin faktör analizi öncesindeki Kaiser-Meyer-Olkin değeri 0,923, Barlett değeri ise 0,001 olarak tespit edilmiştir. Bu değerler ölçeğin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir. Ölçek, *kişisel ve sosyal gelişime katkı(19 madde), ilgi ve sevmek(14 madde), önem/değerli bulma (5 madde)* olmak üzere üç faktörden oluşmaktadır. Ölçeğin faktör yük değerleri 0,472-0,801 arası, toplam açıkladığı varyans %45 olarak tespit edilmiştir (Sarar Kuzu - Doğan, 2015, 779). Cronbach alfa değeri ölçeğin tamamı için 0,877, alt boyutları için sırasıyla 0,907, 0,839 ve 0,718'dir. Madde toplam korelasyonları ise 0,419 ile 0,652 arasındadır. Ölçeğin tamamı ve alt boyutları için "güvenilir ölçek" ifadesi kullanılabilir (Büyüköztürk, 2020, 83). Bu sonuçlar ölçeğin araştırmada geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olarak kullanılabileceğini göstermektedir.

Kitap Okumanın Değerlere Etkisi Ölçeği: Kitap okuma tutumunun değerlere etkisini ölçmek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen ölçek, "*düzenli kitap okumak, kişinin başkalarının kendisinden farklı düşüncelerine karşı daha anlayışlı olmasını sağlar.*" şeklindeki sorulardan oluşmaktadır. Ölçek maddeleri ekte sunulmuştur. Ölçekte KKTC DKAB öğretim programında üzerinde en sık durulan değerler olan "*adalet, duyarlılık, dayanışma, merhamet, nezaket, dürüstlük, sabır, sevgi, saygı, sorumluluk ve yardımlaşma*" değerlerinin ölçülmesi hedeflenmiş ve soru havuzu buna göre oluşturulmuştur. İlk olarak 16 sorudan oluşan bir soru havuzu oluşturulmuş ve eğitim alanında uzman iki akademisyenden görüş alınmıştır. Araştırmacı bunun ardından ölçekte

yer alan soruların net ve anlaşılır olup olmadığı, katılımcılara aynı şeyi ifade edip etmediği ve araştırmanın amacına ne kadar hizmet edeceğini belirlemek amacıyla 50 öğrenci ile pilot uygulama yapmıştır. Uygulamadan elde edilen verilerle yapılan faktör analizi sonucunda, faktör yük değerleri 0,40'ın altında olan ve değerlerinin negatif olduğu tespit edilen maddeler analizden çıkartılmıştır. Birinci uygulamanın analizi sonucunda 10 maddeli ve tek boyutlu bir yapı elde edilmiştir. Araştırmanın ana uygulaması ise pilot uygulamadan farklı 464 kişilik bir örneklem grubu ile yapılmıştır. Ölçeğin tek boyutlu olduğunu gösteren scree plot grafiği Şekil 1'de verilmiştir:

Şekil 1: Kitap Okumanın Değerlere Etkisi Ölçeğinin Scree Plot Grafiği

Şekil 1'de görüldüğü üzere öğrencilerin kitap okuma tutumlarının değerlere etkisine yönelik görüşlerini ölçmek için geliştirilen ölçek 10 maddeden oluşmaktadır. Beşli Likert tipi bir yapıda hazırlanan ölçek tek boyuttur. Öncelikle verilerin faktör analizine uygun olup olmadığı, Bartlett Küresellik Testi ve Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örneklem yeterlik testi ile ölçülmüştür. Kaiser-Meyer-Olkin değeri 0,944, Barlett değeri ise 0,000 olarak 0,001'den küçük çıkmıştır. Bu değerler ölçeğin faktör analizi için mükemmel seviyede olduğunu göstermektedir (Yurtkoru vd., 2018, 80). Ölçeğin faktör yük değerleri 0,676-0,796 arası, toplam açıkladığı varyans %56 olarak tespit edilmiştir. Cronbach alfa değeri 0,912'dir. Madde toplam korelasyonları ise 0,601 ile 0,733

arasındadır. Ölçek için "güvenilir" ifadesi kullanılabilir (Büyüköztürk, 2020, 83). Bu sonuçlar ölçeğin araştırmada geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olarak kullanılabileceğini göstermektedir.

2.4 Verilerin Toplanması

Araştırma için Yakın Doğu Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'nun 24.04.2020 tarih ve YDÜ/EB/2020/469 proje numaralı etik izni alınmıştır. Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı'ndan alınan iznin ardından okul yönetimleri ile iletişime geçilmiştir. 2020 yılında gerçekleştirilen bu araştırma, katılımcıların yazılı onayları alınarak gerçekleştirilmiştir.

2.5 Verilerin Analizi

Verilerin analizi için SSPS 25.0 programı kullanılmıştır. Öğrencilerin kitap okuma tutumlarının ve değerlere etkisinin ölçülmesi amacıyla aritmetik ortalamalar elde edilmiştir. Her iki veri toplama aracında kullanılan 5'li Likert ölçeği, 1'den 5'e kadar olan değerlendirme ölçeği olduğundan beş eşit parçaya bölünerek her seçeneğe karşılık gelen puan aralığı tespit edilmiştir. Buna göre; 1,00-1,79 arası "hiç", 1,80-2,59 arası "az", 2,60-3,39 arası "orta", 3,40-4,19 arası "yüksek" ve 4,20-5,00 arası ise "tam" olarak değerlendirilmiştir. Çalışmada her alt probleme uygun istatistiksel yöntemler kullanılmıştır.

Grup sayısı iki olan demografik faktörler arasındaki farklılıkları tespit etmek amacıyla t testi kullanılmıştır. Grup sayısı ikiden çok olan öğelerin ilk olarak sorulara verdikleri cevaplar bakımından homojen dağılıp dağılmadıklarını tespit etmek amacıyla Levene testi kullanılmıştır. Homojen dağılan gruplarda Anova testi kullanılarak gruplar arasında farklılığın 0,05 (%95) anlamlılık seviyesinde olup olmadığı incelenmiştir. Homojen dağılım göstermeyen gruplarda ise farklılık testi olarak Anova testinin alternatifi olan Brown-Forsyth testi kullanılmıştır. Anlamlı farklılık tespit edilen gruplarda hangi grupların diğerlerinden ayrıştığını belirlemek amacıyla LSD testi uygulanmıştır. Öğrencilerin kitap okuma tutumları ile kitap okumanın değerlere etkisine yönelik görüşleri arasındaki ilişkiyi tespit etmek için ise korelasyon analizi yapılmıştır.

3. Bulgular

3.1 Öğrencilerin Kitap Okuma Tutumları ve Kitap Okumanın Değerlere Etkisine Yönelik Görüşleri

Öğrencilerin kitap okuma tutumlarını ve kitap okumanın değerlere etkisine yönelik görüşlerini belirlemek için yapılan analizlerin sonuçları tablolar halinde gösterilmiştir. Araştırmada kullanılan kitap okuma tutum ölçeğine ve kitap okumanın değerlere etkisi ölçeğine öğrencilerin verdiği toplam puanları gösteren veriler Tablo 2'de verilmiştir:

Tablo 2. Öğrencilerin Kitap Okuma Tutumları ve Kitap Okumanın Değerlere Etkisine Yönelik Görüşlerine Ait Toplam Puanları

Ölçek	Faktör	N	Min.	Max.	$\overline{X}$	SD	Değer
Kitap Okuma Tutum Ölçeği	Kişisel/Toplumsal Gelişime Katkı	464	1,00	5,00	3,66	0,824	Yüksek
	İlgi ve Sevmek	464	1,00	5,00	3,16	0,843	Orta
	Önemli-Değerli Bulma	464	1,00	5,00	3,03	1,060	Orta
Kitap Okumanın Değerlere Etkisi Ölçeği		464	1,00	5,00	3,51	1,028	Yüksek

Tablo 2'de verilen sonuçlara göre öğrenciler kitap okuma tutum ölçeğinin kişisel ve toplumsal gelişime katkı faktörüne $\overline{X}$=3,66 puan, ilgi ve sevmek faktörüne $\overline{X}$=3,16 puan, önemli ve değerli bulma faktörüne ise $\overline{X}$=3,03 puan vermişlerdir. Bu sonuçlara göre öğrenciler kitap okumanın kişisel ve toplumsal gelişimlerine katkı sağladığını yüksek düzeyde değerlendirirlerken, kitap okumaya olan ilgi ve sevgileri ile kitap okumayı önemli ve değerli bulmaları orta düzeydedir. Diğer bir ifadeyle öğrenciler kitap okumanın kişisel ve toplumsal gelişimlerine yapacağı katkının farkında olmalarına rağmen kitap okumaya aynı düzeyde ilgi, sevgi, önem ve değer göstermemektedirler. Öğrencilerin kitap okumanın değerlere etkisine yönelik görüşleri $\overline{X}$=3,51 puanla yüksek düzeydedir. Bu sonuca göre öğrenciler kitap okumanın değerlere etki ettiğini düşünmekteler ve bu konudaki görüşleri yüksek düzeydedir. Bu sonuçlar öğrencilere genel anlamda kitap okuma bilincinin verildiği,

ancak bu konuda daha yapılması gerekenlerin olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Literatürdeki çalışmalarda benzer ve farklı sonuçlar görülmektedir. Lise öğrencilerine yönelik bir araştırmanın sonuçlarına göre öğrencilerin kitap okuma alışkanlıklarının yüksek olduğu (Yıldırım - Ceylan, 2018, 743), başka bir araştırmada öğrencilerin günde bir saat kitap okudukları (Demir, 2016, 53), ortaokul öğrencilerine yapılan bir araştırma da öğrencilerin genel anlamda okuma alışkanlığına ilişkin tutumlarının orta ve üst düzeyde olduğu ifade edilmektedir (Balcı, 2009, 291). Üniversite öğrencilerine yönelik yapılan bir araştırmada öğrencilerin kitap okuma tutumlarının yüksek düzeyde olduğu ve bu durumun öğrencilerin üniversiteye gelmeden önce okudukları okullarda kazandıkları alışkanlıklara bağlanmaktadır (Arslan - Bıçakçıgil Özsoy, 2019, 743).

3.2 Cinsiyet Değişkenine Göre Öğrencilerin Kitap Okuma Tutumları ve Kitap Okumanın Değerlere Etkisine Yönelik Görüşleri

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre kitap okuma tutumlarını ve kitap okumanın değerlere etkisine yönelik görüşlerini gösteren veriler Tablo 3'te sunulmuştur:

Tablo 3. Cinsiyet Değişkenine Göre Öğrencilerin Kitap Okuma Tutumları ve Kitap Okumanın Değerlere Etkisine Yönelik Görüşleri

Ölçek	Faktör	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SD	t	P
Kitap Okuma Tutum Ölçeği	Kişisel/Toplumsal Gelişime Katkı	Kadın	235	3,76	0,866	2,453	0,015*
		Erkek	229	3,57	0,768		
	İlgi ve Sevmek	Kadın	235	3,30	0,880	3,648	0,000**
		Erkek	229	3,02	0,780		
	Önemli-Değerli Bulma	Kadın	235	3,16	1,086	2,608	0,009**
		Erkek	229	2,90	1,018		
Kitap Okumanın Değerlere Etkisi Ölçeği		Kadın	235	3,60	1,068	1,916	0,056
		Erkek	229	3,41	0,979		

P<0,05; P<0,01

Cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin kitap okuma tutumları analiz edildiğinde her üç faktörde de kadın öğrenciler lehine gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılık olduğu (t=2,453, P<0,05; t=3,648,

P<0,01; t=2,608, P<0,01) görülmektedir. Kişisel ve toplumsal gelişime katkı faktörünü kadın öğrenciler $\overline{X}$=3,76 puanla değerlendirirlerken, erkek öğrenciler $\overline{X}$=3,57 puanla değerlendirmişlerdir. Kitap okumaya ilgi duyma ve sevme faktörünü kadın öğrenciler $\overline{X}$=3,30 puanla değerlendirirlerken, erkek öğrenciler $\overline{X}$=3,02 puanla değerlendirmişlerdir. Kitap okumayı önemli ve değerli bulma faktörünü kadın öğrenciler $\overline{X}$=3,16 puanla değerlendirirlerken, erkek öğrenciler $\overline{X}$=2,90 puanla değerlendirmişlerdir. Buna göre, kadın öğrencilerin kitap okuma tutumlarının erkek öğrencilere göre daha yüksek düzeyde olduğu söylenebilir. Cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin kitap okumanın değerlere etkisine yönelik görüşleri analiz edildiğinde gruplar arasında anlamlı düzeyde bir farklılık olmadığı görülmektedir. Her iki grubun da bu konudaki görüşleri ($\overline{X}$=3,60, $\overline{X}$=3,41) yüksek düzeydedir.

Literatüre bakıldığında genel olarak benzer sonuçlar görülmektedir. Ortaokul, lise ve üniversite öğrencilerine yönelik farklı zamanlarda yapılan çalışmalarda, kadın öğrencilerin kitap okuma tutum, beceri ve alışkanlıklarının erkek öğrencilere oranla daha olumlu olduğu ifade edilmektedir (Demir, 2016, 55; Şahin, 2019, 402; Tonka, 2020, 47; Türegün - Kaya, 2019, 29). Lise öğrencilerine yönelik yapılan bir araştırmada da kız öğrencilerin erkek öğrencilere kıyasla daha çok kitap okudukları, kitapçıya daha sık gittikleri, öğretmenleri ve arkadaşları ile daha çok kitap alış verişi yaptıkları, kitaplar hakkında daha sık konuştukları ve okullarında kütüphane oluşturulması için daha çok gayret gösterdikleri sonucuna varılmıştır (Tüzer, 2016, 72).

3.3 Okul Türü Değişkenine Göre Öğrencilerin Kitap Okuma Tutumları ve Kitap Okumanın Değerlere Etkisine Yönelik Görüşleri

Okul türlerine göre öğrencilerin kitap okuma tutumlarını ve kitap okumanın değerlere etkisine yönelik görüşlerini gösteren veriler Tablo 4'te sunulmuştur:

Tablo 4. Okul Türü Değişkenine Göre Öğrencilerin Kitap Okuma Tutumları ve Kitap Okumanın Değerlere Etkisine Yönelik Görüşleri

Faktör	Levene		Anova		Brown-Forsythe		Farklılık Olan Gruplar
	İstatistik	P	F	P	Statistic[a]	P	
Kişisel/ Toplumsal Gelişime Katkı	2,977	0,007**	-	-	5,733	0,000**	AL, İK, K > RO, ÖO, L, ML
İlgi ve Sevmek	2,793	0,011*	-	-	3,328	0,003**	İK > RO, ÖO, L, ML
Önemli-Değerli Bulma	0,838	0,541	4,314	0,000**	-	-	AL, İK, K > RO, L, ML
Kitap Okumanın Değerlere Etkisi Ölçeği	2,863	0,010*	-	-	6,522	0,000**	AL, İK, K > RO, ÖO, L, ML

P<0,05; P<0,01

RO: Resmi Ortaokul; ÖO: Özel Ortaokul; L: Lise; AL: Anadolu Lisesi; ML: Meslek Lisesi; İK: İlahiyat Koleji/Lisesi; K: Kolej

Öğrencilerin okudukları okul türlerine göre kitap okuma tutumlarının değişip değişmediğini belirlemek için önce Levene testi uygulanmış, grupların ilk iki faktörde homojen dağılmadığı, üçüncü faktörde ise homojen dağıldığı görülmüştür. Homojen dağılmayan birinci faktöre Brown-Forsythe testi uygulanmış ve gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğu (Statistic[a]=5,733, P<0,01) tespit edilmiştir. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan LSD testi sonuçlarına göre Anadolu Lisesi (AL), İlahiyat Koleji/Lisesi (İK) ve Kolej (K) öğrencilerinin diğer okul öğrencilerinden anlamlı düzeyde daha yüksek puan verdikleri tespit edilmiştir. Kişisel ve toplumsal gelişime katkı faktörüne AL öğrencileri $\overline{X}$=3,96 puan; İK öğrencileri $\overline{X}$=3,84 puan ve K öğrencileri $\overline{X}$=3,86 puan vermişlerdir. Bu faktöre Resmi Ortaokul (RO) öğrencileri $\overline{X}$=3,55 puan; Özel Ortaokul (ÖO) öğrencileri $\overline{X}$=3,30 puan; Lise (L) öğrencileri $\overline{X}$=3,51 puan ve Meslek Lisesi (ML) öğrencileri $\overline{X}$=3,41 puan vermişlerdir. Bu sonuçlara göre AL, İK ve K okullarındaki öğrencilerin kitap okumanın kişisel ve toplumsal

gelişimlerine katkı sağladığını daha fazla düşündükleri söylenebilir. Bunun sebebi olarak bu okulların akademik eğitime daha fazla ağırlık vermeleri olabilir.

Kitap okuma tutum ölçeğinin homojen dağılmayan ikinci faktörüne Brown-Forsythe testi uygulanmış ve gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğu (Statistic[a]=3,328, P<0,01) tespit edilmiştir. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan LSD testi sonuçlarına göre ilgi ve sevmek faktöründe İK öğrencilerinin RO, ÖO, L ve ML öğrencilerinden daha yüksek puan verdikleri tespit edilmiştir. Bu faktöre İK öğrencileri $\overline{X}$=3,39 puan verirlerken, RO öğrencileri $\overline{X}$=2,98 puan, ÖO öğrencileri $\overline{X}$=2,94 puan, L öğrencileri $\overline{X}$=3,07 puan ve ML öğrencileri $\overline{X}$=3,06 puan vermişlerdir. Bu sonuçlara göre İK öğrencilerinin kitap okumaya yönelik ilgi ve sevgilerinin diğer okullardan daha yüksek olduğu söylenebilir. Bunun sebebi olarak öğrencilerin İlahiyat koleji/lisesi içindeki etkinlikler ve kütüphane imkânları sayesinde kitaba daha kolay ulaşmaları söylenebilir (Kulu, 2017, 4). Farklı lise türlerinde okuyan öğrencilere yönelik yapılan bir araştırmada da benzer bir sonuçtan bahsedilerek, İmam Hatip Lisesinde öğrenim gören öğrencilerin diğer okul öğrencilerinden daha fazla kitap okumayı sevdikleri, alışkanlık haline getirdikleri ve daha istekli ve yararlı gördükleri görülmüştür. Bu durumun okulların kütüphane ve içeriğinde kitap sayısı ile birlikte erişiminin kolay olması durumu ile bağdaştırılabileceği ifade edilmektedir (Yıldırım - Ceylan, 2018, 743).

Kitap okuma tutum ölçeğinin homojen dağılan üçüncü faktörüne Anova testi uygulanmış ve gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğu (F=4,314; P<0,01) tespit edilmiştir. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan LSD testi sonuçlarına göre AL, İK ve K öğrencilerinin RO, L ve ML öğrencilerinden daha yüksek puan verdikleri görülmüştür. Bu faktöre AL öğrencileri $\overline{X}$=3,31 puan, İK öğrencileri $\overline{X}$=3,17 puan ve K öğrencileri $\overline{X}$=3,28 puan verirlerken, RO öğrencileri $\overline{X}$=2,62 puan, L öğrencileri $\overline{X}$=2,89 puan ve ML öğrencileri $\overline{X}$=2,85 puan vermişlerdir. Bu sonuçlara göre AL, İK ve K öğrencilerinin kitap okumaya verdikleri değer ve önemin diğer okullardan daha yüksek olduğu söylenebilir. Bunun sebebi olarak bu okulların akademik eğitime daha fazla ağırlık vermeleri olabilir. Kitap okuma tutum ve becerileriyle akademik başarı arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalarda benzer bulgular yer almaktadır. Okunan kitap sayısıyla

öğrencilerin akademik başarıları arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu (Güney vd., 2014, 157), öğrencilerin okuduklarını anlama becerileri, okuma motivasyonları ve okumayı alışkanlık hâline getirmelerinin akademik başarılarında büyük bir etkiye (%61) sahip olduğu ifade edilmektedir (Yıldız, 2013, 1473).

Kitap okumanın değerlere etkisine yönelik öğrencilerin görüşlerini analiz etmek için önce Levene testi uygulanmış, grupların homojen dağılmadığı görülmüştür. Bunun üzerine Brown-Forsythe testi uygulanmış ve gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğu (Statistic[a]=6,522, P<0,01) tespit edilmiştir. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan LSD testi sonuçlarına göre AL, İK ve K öğrencilerinin diğer okul öğrencilerinden anlamlı düzeyde daha yüksek puan verdikleri tespit edilmiştir. Kitap okumanın değerlere etkisi ölçeğine AL öğrencileri $\overline{X}$=3,69 puan; İK öğrencileri $\overline{X}$=3,72 puan ve K öğrencileri $\overline{X}$=3,94 puan vermişlerdir. Ölçeğe RO öğrencileri $\overline{X}$=3,37 puan; ÖO öğrencileri $\overline{X}$=2,96 puan; L öğrencileri $\overline{X}$=3,16 puan ve ML öğrencileri $\overline{X}$=3,38 puan vermişlerdir. Bu sonuçlara göre AL, İK ve K okullarındaki öğrencilerin kitap okumanın değerleri etkilediğini daha fazla düşündükleri söylenebilir.

3.4 Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Öğrencilerin Kitap Okuma Tutumları ve Kitap Okumanın Değerlere Etkisine Yönelik Görüşleri

Öğrencilerin sınıf düzeylerine göre kitap okuma tutumlarını ve kitap okumanın değerlere etkisine yönelik görüşlerini gösteren veriler Tablo 5'te sunulmuştur:

Tablo 5. Sınıf Düzeylerine Göre Öğrencilerin Kitap Okuma Tutumları ve Kitap Okumanın Değerlere Etkisine Yönelik Görüşleri

Ölçek	Faktör	Sınıf	N	$\overline{X}$	SD	t	P
Kitap Okuma Tutum Ölçeği	Kişisel/Toplumsal Gelişime Katkı	Ortaokul	202	3,69	0,731	0,626	0,532
		Lise	262	3,64	0,889		
	İlgi ve Sevmek	Ortaokul	202	3,16	0,833	0,001	0,999
		Lise	262	3,16	0,852		
	Önemli-Değerli Bulma	Ortaokul	202	2,95	1,059	-1,435	0,152
		Lise	262	3,09	1,058		
Kitap Okumanın Değerlere Etkisi Ölçeği		Ortaokul	202	3,62	0,897	2,123	0,034*
		Lise	262	3,42	1,113		

P<0,05

Sınıf düzeyi değişkenine göre öğrencilerin kitap okuma tutumları analiz edildiğinde ölçeğin hiçbir faktöründe gruplar arasında anlamlı düzeyde bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Buna göre öğrencilerin kitap okuma tutumları ortaokul ve lise düzeyinde okuma durumlarına göre değişmemektedir. Tüm grupların kitap okumanın kişisel ve toplumsal gelişime katkısına yönelik görüşleri yüksek düzeyde ($\overline{X}$=3,69, $\overline{X}$=3,64); kitap okumaya karşı ilgi, sevgi ($\overline{X}$=3,16, $\overline{X}$=3,16); önemli ve değerli bulma ile ilgili ($\overline{X}$=2,95, $\overline{X}$=3,09) görüşleri ise orta düzeydedir. Sınıf düzeyi değişkenine göre öğrencilerin kitap okumanın değerlere etkisine yönelik görüşlerini analiz edildiğinde ortaokul öğrencileri lehine anlamlı düzeyde bir farklılık olduğu (t=2,123; P<0,05) görülmektedir. Ortaokul öğrencileri ölçeğe $\overline{X}$=3,62 puan verirlerken lise öğrencileri $\overline{X}$=3,42 puan vermişlerdir. Bu sonuca göre ortaokul öğrencilerinin kitap okumanın değerlere etkisinin olduğunu daha çok düşündükleri söylenebilir. Bunun sebebi, ergenlik dönemindeki ortaokul öğrencilerinin kişilik ve karakter gelişim dönemlerinde olmasına bağlı olarak bunu daha fazla hissetmeleri ile açıklanabilir.

Literatürde öğrencilerin sınıf ve yaş seviyelerine göre kitap okuma becerileri ve tutumları ile bu araştırma ile örtüşen ve ayrılan sonuçlar bulunmaktadır. Ortaokul ve lise öğrencileriyle yapılan iki ayrı araştırmada öğrencilerin sınıf düzeyi yükseldikçe daha fazla okumaya yöneldikleri, bunun sebebi olarak başarının yükseltilmesi ve sınav heyecanı ile mücadele edilmesi olarak açıklanmıştır (Dilbaz, 2019, 43; Yıldırım - Ceylan, 2018, 744). Ortaokul öğrencilerinin kitap okuma alışkanlıklarının incelendiği bir araştırmada sınıf değişkeni açısından anlamlı bir farklılık olmadığı ifade edilmektedir (Tonka, 2020, 55).

3.5 Evlerinde Çalışma Odasının Var Olması Durumuna Göre Öğrencilerin Kitap Okuma Tutumları ve Kitap Okumanın Değerlere Etkisine Yönelik Görüşleri

Öğrencilerin evlerinde kendilerine ait çalışma odasının var olması durumuna göre kitap okuma tutumlarını ve kitap okumanın değerlere etkisine yönelik görüşlerini gösteren veriler Tablo 6'da sunulmuştur:

Tablo 6. Çalışma Odasının Var Olması Durumuna Göre Öğrencilerin Kitap Okuma Tutumları ve Kitap Okumanın Değerlere Etkisine Yönelik Görüşleri

Ölçek	Faktör	Çalışma Odası	N	$\overline{X}$	SD	t	P
Kitap Okuma Tutum Ölçeği	Kişisel/Toplumsal Gelişime Katkı	Var	365	3,72	0,797	2,764	0,006**
		Yok	99	3,46	0,891		
	İlgi ve Sevmek	Var	365	3,19	0,856	1,347	0,179
		Yok	99	3,06	0,790		
	Önemli-Değerli Bulma	Var	365	3,09	1,072	2,140	0,033*
		Yok	99	2,83	0,992		
Kitap Okumanın Değerlere Etkisi Ölçeği		Var	365	3,56	1,022	2,035	0,042*
		Yok	99	3,32	0,035		

P<0,05; P<0,01

Öğrencilerin evlerinde kendilerine ait çalışma odasının var olması durumuna göre kitap okuma tutumları analiz edildiğinde ilgi ve sevmek faktörü hariç diğer iki faktörde gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılık olduğu (t=2,764, P<0,01; t=2,140, P<0,05) görülmektedir. Kişisel ve toplumsal gelişime katkı faktöründe çalışma odası olan öğrenciler $\overline{X}$=3,72 puanla değerlendirirlerken, çalışma odası olmayan öğrenciler $\overline{X}$=3,46 puanla değerlendirmişlerdir. Kitap okumayı önemli ve değerli bulma faktöründe çalışma odası olan öğrenciler $\overline{X}$=3,09 puanla değerlendirirlerken, çalışma odası olmayan öğrenciler $\overline{X}$=2,83 puanla değerlendirmişlerdir. Buna göre, evlerinde kendilerine ait çalışma odası olan öğrencilerin kitap okumanın kişisel ve toplumsal gelişime katkı sağladığı ile kitap okumayı önemli ve değerli bulmaya yönelik görüşleri, çalışma odası olmayan öğrencilere göre daha yüksek düzeydedir.

Çalışma odasının var olması durumuna göre öğrencilerin kitap okumanın değerlere etkisine yönelik görüşleri analiz edildiğinde çalışma odası olanlar lehine anlamlı düzeyde bir farklılık olduğu (t=2,035, P<0,05) görülmektedir. Çalışma odası olan öğrenciler ölçeği, $\overline{X}$=3,56 puanla yüksek düzeyde değerlendirirlerken, çalışma odası olmayan öğrenciler $\overline{X}$=3,32 puanla orta düzeyde değerlendirmişlerdir. Buna göre, evlerinde kendilerine ait çalışma odası olan öğrencilerin kitap okumanın değerleri etkilediğine yönelik görüşleri, çalışma odası olmayan öğrencilere göre daha yüksek düzeydedir. Bu iki sonucun

sebebi, evlerinde çalışma odası olan öğrencilerin kitap okuma ortamına daha uygun şartlarda yaşamaları ile açıklanabilir.

Çocuğun özel odasının olması ile ailenin gelir durumu arasındaki yakın irtibat göz önünde bulundurularak literatürdeki hem çocuğun özel odasının hem de ailenin gelir durumunun kitap okumaya etkisi ile ilgili araştırmalar incelenmiştir. Buna göre gelir durumunun kitap okuma alışkanlıklarını etkilediği ve genel anlamda orta düzeydeki sosyo-ekonomik çevrede bulunan öğrencilerin kitap okuma tutum ve alışkanlıklarının daha yüksek olduğu ifade edilmektedir (Balcı, 2009, 291; Şahin, 2012, 382). Başka bir araştırmada, çalışma odası olan öğrencilerin daha çok kitap, dergi ve gazete okudukları tespit edilmiştir (Tüzer, 2016, 72). Ortaokul öğrencileriyle yapılan bir araştırmada da öğrencilerin %46'sının evde kitap okumak için uygun ortam bulamadığı ve kitap okuma tutumunun bu durumdan olumsuz etkilendiği ifade edilmektedir (Calp, 2018, 908).

3.6 Evlerinde Kitaplık/Kitap Köşesi Olması Durumuna Göre Öğrencilerin Kitap Okuma Tutumları ve Kitap Okumanın Değerlere Etkisine Yönelik Görüşleri

Öğrencilerin evlerinde kitaplık/kitap köşesi olması durumuna göre kitap okuma tutumlarını ve kitap okumanın değerlere etkisine yönelik görüşlerini gösteren veriler Tablo 7'de sunulmuştur:

Tablo 7. Kitaplık/Kitap Köşesi Olması Durumuna Göre Öğrencilerin Kitap Okuma Tutumları ve Kitap Okumanın Değerlere Etkisine Yönelik Görüşleri

Ölçek	Faktör	Evinde Kitaplık	N	$\bar{X}$	SD	t	P
Kitap Okuma Tutum Ölçeği	Kişisel/Toplumsal Gelişime Katkı	Var	339	3,79	0,765	5,836	0,000**
		Yok	125	3,31	0,873		
	İlgi ve Sevmek	Var	339	3,27	0,829	4,683	0,000**
		Yok	125	2,87	0,812		
	Önemli-Değerli Bulma	Var	339	3,09	1,073	1,908	0,057
		Yok	125	2,88	1,011		
Kitap Okumanın Değerlere Etkisi Ölçeği		Var	339	3,63	0,986	4,430	0,000**
		Yok	125	3,16	1,066		

P<0,01

Öğrencilerin evlerinde kitaplık/kitap köşesi olması durumuna göre kitap okuma tutumları analiz edildiğinde önemli ve değerli bulma faktörü hariç diğer iki faktörde gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılık olduğu (t=5,836, P<0,01; t=4,683, P<0,01) görülmektedir. Kişisel ve toplumsal gelişime katkı faktöründe kitaplık/kitap köşesi olan öğrenciler $\overline{X}$=3,79 puanla değerlendirirlerken, kitaplık/kitap köşesi olmayan öğrenciler $\overline{X}$=3,31 puanla değerlendirmişlerdir. Kitap okumaya ilgi ve sevgi duyma bulma faktöründe kitaplık/kitap köşesi olan öğrenciler $\overline{X}$=3,27 puanla değerlendirirlerken, kitaplık/kitap köşesi olmayan öğrenciler $\overline{X}$=2,87 puanla değerlendirmişlerdir. Buna göre, evlerinde kendilerine ait kitaplık/kitap köşesi olan öğrencilerin, kitap okumanın kişisel ve toplumsal gelişime katkı sağladığına yönelik görüşleri ile kitap okumaya duydukları ilgi ve sevgi, kitaplık/kitap köşesi olmayan öğrencilere göre daha yüksek düzeydedir.

Kitaplık/kitap köşesi olması durumuna göre öğrencilerin kitap okumanın değerlere etkisine yönelik görüşleri analiz edildiğinde kitaplık/kitap köşesi olanlar lehine anlamlı düzeyde bir farklılık olduğu (t=4,430, P<0,01) görülmektedir. Kitaplık/kitap köşesi olan öğrenciler ölçeği, $\overline{X}$=3,63 puanla yüksek düzeyde değerlendirirlerken, kitaplık/kitap köşesi olmayan öğrenciler $\overline{X}$=3,16 puanla orta düzeyde değerlendirmişlerdir. Buna göre, evlerinde kendilerine ait kitaplık/kitap köşesi olan öğrencilerin kitap okumanın değerleri etkilediğine yönelik görüşleri kitaplık/kitap köşesi olmayan öğrencilere göre daha yüksek düzeydedir. Bu iki sonucun sebebi, evlerinde kitaplık/kitap köşesi olan öğrencilerin kitaba erişimlerinin daha kolay olması ile açıklanabilir. Çünkü ortaokul öğrencileriyle yapılan bir araştırmada evlerinde kitap köşesi olan öğrencilerin, kitap köşesi olmayan öğrencilere kıyasla daha çok gazete, dergi ve kitap okudukları, kitapçılara daha sık gittikleri ve aile içinde kitaplar hakkında daha çok konuştukları sonucuna ulaşılmıştır (Tüzer, 2016, 72).

3.7 Yılda Okuduğu Kitap Sayısına Göre Öğrencilerin Kitap Okuma Tutumları ve Kitap Okumanın Değerlere Etkisine Yönelik Görüşleri

Kitap okuma sayılarına göre öğrencilerin kitap okuma tutumlarını ve kitap okumanın değerlere etkisine yönelik görüşlerini gösteren veriler Tablo 8'de sunulmuştur:

Tablo 8. Yılda Okudukları Kitap Sayısına Göre Öğrencilerin Kitap Okuma Tutumları ve Kitap Okumanın Değerlere Etkisine Yönelik Görüşleri

Faktör	Levene		Anova		Farklılık Olan Gruplar
	İstatistik	P	F	P	
Kişisel/ Toplumsal Gelişime Katkı	0,897	0,443	30,431	0,000**	Hiç < Az, orta, çok Az < Orta, çok
İlgi ve Sevmek	2,384	0,069	40,858	0,000**	Hiç < Az, orta, çok Az < Orta, çok
Önemli-Değerli Bulma	2,108	0,098	16,871	0,000**	Hiç < Az, orta, çok Az < Orta, çok
Kitap Okumanın Değerlere Etkisi Ölçeği	2,613	0,051	13,840	0,000**	Hiç < Az, orta, çok Az < Orta, çok

P<0,01

Hiç: Hiç Okumayan; Az: 1-5 Kitap Okuyan; Orta: 5-19 Kitap Okuyan; Çok: 20+ Kitap Okuyan

Öğrencilerin yılda okudukları kitap sayılarına göre kitap okuma tutumlarının değişip değişmediğini belirlemek için önce Levene testi uygulanmış, grupların tüm faktörlerde homojen dağıldığı görülmüştür. Ardından yapılan Anova testi sonuçlarına göre tüm faktörlerde gruplar arasında anlamlı düzeyde (F=30,431, P<0,01; F=40,858, P<0,01; F=16,871, P<0,01) farklılık olduğu tespit edilmiştir. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan LSD testi sonuçlarına göre yılda hiç kitap okumayan veya az kitap okuyan öğrencilerin orta ve çok düzeyde kitap okuyan öğrencilerden daha düşük bir kitap okuma tutumuna sahip oldukları tespit edilmiştir. Kişisel ve toplumsal gelişime katkı faktörünü hiç okumayan öğrenciler $\overline{X}$=2,91 puanla ve az kitap okuyan öğrenciler $\overline{X}$=3,16 puanla değerlendirmişlerdir. Aynı faktörü orta düzey kitap okuyanlar $\overline{X}$=3,84 puanla ve çok okuyan öğrenciler ise $\overline{X}$=3,99 puanla değerlendirmişlerdir. İlgi ve sevmek faktörünü hiç okumayan öğrenciler $\overline{X}$=2,39 puanla ve az kitap okuyan öğrenciler $\overline{X}$=3,14 puanla değerlendirmişlerdir. Aynı faktörü orta düzey kitap okuyanlar $\overline{X}$=3,51 puanla ve çok okuyan öğrenciler ise $\overline{X}$=3,70 puanla

değerlendirmişlerdir. Önemli/değerli bulma faktörünü hiç okumayan öğrenciler $\overline{X}$=2,52 puanla ve az kitap okuyan öğrenciler $\overline{X}$=2,92 puanla değerlendirmişlerdir. Aynı faktörü orta düzey kitap okuyanlar $\overline{X}$=3,42 puanla ve çok okuyan öğrenciler ise $\overline{X}$=3,58 puanla değerlendirmişlerdir. Buna göre her üç faktörde de hiç okumayan ve az okuyan öğrencilerle orta düzey ve çok okuyan öğrenciler arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Bu sonuç doğal bir sonuç olarak kabul edilebilir, çünkü yılda hiç kitap okumayan veya az kitap okuyan öğrenciler için kitap okumanın bir beceri ve alışkanlık haline geldiği söylenemez. Yılda hiç kitap okumayan ve az kitap okuyan öğrencilerin, araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğunu oluşturması (N=312, %67,2), kitap okumanın eğitimcilerin, araştırmacıların ve ebeveynlerin üzerine eğilmesi gereken bir konu olduğunu göstermektedir. Ortaokul öğrencileriyle yapılan bir araştırmada ise farklı bir sonuç ortaya koyularak, öğrencilerin %20,7'sinin hiç okumayan ve az okuyan grubunda olduğu; %56,8'nin orta düzeyde bir okuyucu olduğu ve %22,5'unun ise çok okuyan grubunda olduğu ve önceki araştırmalara kıyasla bu sonucun sevindirici olduğu ifade edilmektedir (Deniz, 2015, 55).

Öğrencilerin yılda okudukları kitap sayılarına göre kitap okumanın değerlere etkisine yönelik görüşlerini analiz etmek için yapılan Levene testinde grupların homojen dağıldığı görülmüştür. Ardında yapılan Anova testinde gruplar arasında anlamlı farklılık olduğu ($F=13,840$, $P<0,01$) tespit edilmiştir. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan LSD testi sonuçlarına göre yılda hiç kitap okumayan veya az kitap okuyan öğrencilerin, orta ve çok düzeyde kitap okuyan öğrencilerden daha düşük değerlendirdikleri tespit edilmiştir. Kitap okumanın değerlere etkisine yönelik yapılan ölçeği, hiç okumayan öğrenciler $\overline{X}$=2,85 puanla ve az kitap okuyan öğrenciler $\overline{X}$=3,19 puanla değerlendirmişlerdir. Aynı faktörü orta düzey kitap okuyanlar $\overline{X}$=3,67 puanla ve çok okuyan öğrenciler ise $\overline{X}$=3,84 puanla değerlendirmişlerdir. Bu sonuçlara göre daha fazla kitap okuyan öğrencilerin değerlerin kitaplardan etkilendiğine yönelik görüşlerinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

3.8 Okul Kütüphanesinden Kitap Alma Durumuna Göre Öğrencilerin Kitap Okuma Tutumları ve Kitap Okumanın Değerlere Etkisine Yönelik Görüşleri

Öğrencilerin okul kütüphanesinden kitap alma durumlarına göre kitap okuma tutumlarını ve kitap okumanın değerlere etkisine yönelik görüşlerini gösteren veriler Tablo 9'da sunulmuştur:

Tablo 9. Okul Kütüphanesinden Kitap Alma Durumlarına Öğrencilerin Kitap Okuma Tutumları ve Kitap Okumanın Değerlere Etkisine Yönelik Görüşleri

Ölçek	Faktör	Okul Kütüphanesinden Kitap Alma	N	$\bar{X}$	SD	t	P
Kitap Okuma Tutum Ölçeği	Kişisel/ Toplumsal Gelişime	Evet, aldım.	291	3,75	0,769	2,890	0,004**
		Hayır, almadım.	173	3,52	0,892		
	İlgi ve Sevmek	Evet, aldım.	291	3,30	0,818	4,584	0,000**
		Hayır, almadım.	173	2,93	0,838		
	Önemli-Değerli	Evet, aldım.	291	3,10	1,067	1,723	0,085
		Hayır, almadım.	173	2,92	1,041		
Kitap Okumanın Değerlere Etkisi Ölçeği		Evet, aldım.	291	3,59	0,975	2,178	0,030*
		Hayır, almadım.	173	3,37	1,102		

P<0,05; P<0,01

Öğrencilerin okul kütüphanesinden kitap alma durumlarına göre kitap okuma tutumları analiz edildiğinde önemli ve değerli bulma faktörü hariç diğer iki faktörde gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılık olduğu (t=2,890, P<0,01; t=4,584 P<0,01) görülmektedir. Kişisel ve toplumsal gelişime katkı faktöründe okul kütüphanesinden kitap alan öğrenciler $\bar{X}$=3,75 puanla değerlendirirlerken, okul kütüphanesinden kitap almayan öğrenciler $\bar{X}$=3,52 puanla değerlendirmişlerdir. Kitap okumaya ilgi ve sevgi duyma bulma faktöründe okul kütüphanesinden kitap alan öğrenciler $\bar{X}$=3,30 puanla değerlendirirlerken, okul kütüphanesinden kitap almayan öğrenciler $\bar{X}$=2,93 puanla değerlendirmişlerdir. Okul kütüphanesinden kitap alma durumlarına göre öğrencilerin kitap okumanın değerlere etkisine yönelik görüşleri analiz edildiğinde okul kütüphanesinden kitap alanlar

lehine anlamlı düzeyde bir farklılık olduğu (t=2,178, P<0,05) görülmektedir. Okul kütüphanesinden kitap alan öğrenciler ölçeği, $\overline{X}$=3,59 puanla yüksek düzeyde değerlendirirlerken, okul kütüphanesinden kitap almayan öğrenciler $\overline{X}$=3,37 puanla orta düzeyde değerlendirmişlerdir.

Bu sonuçlara göre, okul kütüphanesinden kitap alan öğrencilerin kitap okumanın değerleri etkilediğine yönelik görüşleri, almayan öğrencilere göre daha yüksek düzeydedir. Bu iki sonucun sebebi, okul kütüphanesinden kitap alan öğrencilerin kitaba erişimlerinin daha kolay olması ile açıklanabilir. Ayrıca şimdiye kadar okul kütüphanesinden kitap almayan öğrencilerin, araştırmaya katılan öğrencilerin yarısına yaklaşması (N=173, %37,3), kitap okumanın eğitimcilerin, araştırmacıların ve ebeveynlerin üzerine eğilmesi gereken bir konu olduğunu göstermektedir. Çünkü bu sonuç, kitap okuma alışkanlığının en kolay kazandırılabileceği dönem (çocukluk-gençlik), mekân (okul) ve kişi (öğretmen) unsurlarının öğrencilerin yarısına yakını için kullanılmadığını göstermektedir. Ortaokul öğrencileriyle yapılan bir araştırmada benzer bir sonuç ortaya koyularak, öğrencilerin önemli bir kısmının (%41,1) okul kütüphanesini kullanmadıkları tespit edilmiştir (Deniz, 2015, 56). Hâlbuki ortaokul öğrencileriyle yapılan iki ayrı araştırmada, okumayı gerçekleştirmek için kaynağa ulaşmada en büyük yardımcılardan birinin okul kitaplıkları olduğu (İşçan vd., 2013, 4), öğretmenlerin okudukları kitapları sınıfta tanıtmalarının, öğrenciler tarafından olumlu değerlendirildiği ve öğretmenin kitap okuma becerisi bakımından model alındığı sonucuna varılmıştır (Yaman - Süğümlü, 2010, 304).

3.9 Okul Dışındaki Bir Kütüphaneye Gitme Durumuna Göre Öğrencilerin Kitap Okuma Tutumları ve Kitap Okumanın Değerlere Etkisine Yönelik Görüşleri

Öğrencilerin okul dışındaki bir kütüphaneye gitme durumlarına göre kitap okuma tutumlarını ve kitap okumanın değerlere etkisine yönelik görüşlerini gösteren veriler Tablo 10'da sunulmuştur:

Tablo 10. Okul Dışındaki Bir Kütüphaneye Gitme Durumlarına Öğrencilerin Kitap Okuma Tutumları ve Kitap Okumanın Değerlere Etkisine Yönelik Görüşleri

Ölçek	Faktör	Okul Dışındaki Bir Kütüphaneye Gitmek	N	$\bar{X}$	SD	t	P
Kitap Okuma Tutum Ölçeği	Kişisel/Toplumsal Gelişime Katkı	Evet, gittim.	225	3,81	0,785	3,881	0,000**
		Hayır, gitmedim.	239	3,52	0,836		
	İlgi ve Sevmek	Evet, gittim.	225	3,31	0,837	3,701	0,000**
		Hayır, gitmedim.	239	3,02	0,827		
	Önemli-Değerli Bulma	Evet, gittim.	225	3,23	1,046	3,947	0,000**
		Hayır, gitmedim.	239	2,85	1,041		
Kitap Okumanın Değerlere Etkisi Ölçeği		Evet, gittim.	225	3,64	0,991	2,680	0,008**
		Hayır, gitmedim.	239	3,48	1,050		

P<0,01

Öğrencilerin okul dışındaki bir kütüphaneye gitme durumlarına göre kitap okuma tutumları analiz edildiğinde ölçeğin tüm faktörlerinde gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılık olduğu (t=3,381, P<0,01; t=3,701, P<0,01; t=3,947, P<0,01) görülmektedir. Kişisel ve toplumsal gelişime katkı faktöründe okul dışındaki bir kütüphaneye giden öğrenciler $\bar{X}$=3,81 puanla değerlendirirlerken, okul dışındaki bir kütüphaneye gitmeyen öğrenciler $\bar{X}$=3,52 puanla değerlendirmişlerdir. Kitap okumaya ilgi ve sevgi duyma bulma faktöründe okul dışındaki bir kütüphaneye giden öğrenciler $\bar{X}$=3,31 puanla değerlendirirlerken, okul dışındaki bir kütüphaneye gitmeyen öğrenciler $\bar{X}$=3,02 puanla değerlendirmişlerdir. Kitap okumayı önemli ve değerli bulma faktöründe okul dışındaki bir kütüphaneye giden öğrenciler $\bar{X}$=3,23 puanla değerlendirirlerken, okul dışındaki bir kütüphaneye gitmeyen öğrenciler $\bar{X}$=2,85 puanla değerlendirmişlerdir.

Okul dışındaki bir kütüphaneye gitme durumlarına göre öğrencilerin kitap okumanın değerlere etkisine yönelik görüşleri analiz edildiğinde okul dışındaki bir kütüphaneye giden öğrenciler lehine anlamlı düzeyde bir farklılık olduğu (t=2,680, P<0,01) görülmektedir.

Okul dışındaki bir kütüphaneye giden öğrenciler ölçeği, $\bar{X}$=3,64 puanla değerlendirirlerken, okul dışındaki bir kütüphaneye gitmeyen öğrenciler $\bar{X}$=3,48 puanla orta düzeyde değerlendirmişlerdir. Buna göre, okul dışındaki bir kütüphaneye giden öğrencilerin kitap okumanın değerleri etkilediğine yönelik görüşleri, gitmeyen öğrencilere göre daha yüksek düzeydedir. Bu iki sonucun sebebi, okul dışındaki bir kütüphaneye giden öğrencilerin kitaba olan ilgi, sevgi ve meraklarının daha fazla olması ile açıklanabilir. Ayrıca şimdiye kadar okul dışındaki bir kütüphaneye gitmeyen öğrencilerin (N=239, %51,5) giden öğrencilerden daha fazla olması, eğitimcilerin, araştırmacıların ve ebeveynlerin üzerine eğilmesi gereken bir konu olduğunu göstermektedir. Ortaokul öğrencileriyle yapılan iki ayrı araştırmada da bu araştırmadaki sonuca benzer sonuçlar ortaya konulmuştur. Araştırmaların birinde öğrencilerin yarısının (%49,7) (Deniz, 2015, 56), diğerinde ise büyük çoğunluğunun (%61.7) halk kütüphanelerini kullanmadıkları tespit edilmiştir (Tonka, 2020, 41).

3.10 Ders Kitabı Dışında Bir Kitap Alma Durumuna Göre Öğrencilerin Kitap Okuma Tutumları ve Kitap Okumanın Değerlere Etkisine Yönelik Görüşleri

Öğrencilerin ders kitabı dışında bir kitap alma durumlarına göre kitap okuma tutumlarını ve kitap okumanın değerlere etkisine yönelik görüşlerini gösteren veriler Tablo 11'de sunulmuştur:

Tablo 11. Ders Kitabı Dışında Bir Kitap Alma Durumlarına Göre Öğrencilerin Kitap Okuma Tutumları ve Kitap Okumanın Değerlere Etkisine Yönelik Görüşleri

Ölçek	Faktör	Ders Kitabı Dışında Bir Kitap Almak	N	$\bar{X}$	SD	t	P
Kitap Okuma Tutum Ölçeği	Kişisel/Toplumsal Gelişime Katkı	Evet, aldım.	377	3,76	0,780	5,288	0,000**
		Hayır, almadım.	87	3,25	0,883		
	İlgi ve Sevmek	Evet, aldım.	377	3,24	0,851	4,333	0,000**
		Hayır, almadım.	87	2,82	0,715		
	Önemli-Değerli Bulma	Evet, aldım.	377	3,15	1,048	5,007	0,000**
		Hayır, almadım.	87	2,53	0,964		
Kitap Okumanın Değerlere Etkisi Ölçeği		Evet, aldım.	377	3,60	1,003	4,233	0,000**
		Hayır, almadım.	87	3,09	1,040		

P<0,01

Öğrencilerin ders kitabı dışında bir kitap alma durumlarına göre kitap okuma tutumları analiz edildiğinde ölçeğin tüm faktörlerinde gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılık olduğu (t=5,288, P<0,01; t=4,333, P<0,01; t=5,007, P<0,01) görülmektedir. Kişisel ve toplumsal gelişime katkı faktöründe ders kitabı dışında bir kitap alan öğrenciler $\overline{X}$=3,76 puanla değerlendirirlerken, ders kitabı dışında bir kitap almayan öğrenciler $\overline{X}$=3,25 puanla değerlendirmişlerdir. Kitap okumaya ilgi ve sevgi duyma bulma faktöründe ders kitabı dışında bir kitap alan öğrenciler $\overline{X}$=3,24 puanla değerlendirirlerken, ders kitabı dışında bir kitap almayan öğrenciler $\overline{X}$=2,82 puanla değerlendirmişlerdir. Kitap okumayı önemli ve değerli bulma faktöründe ders kitabı dışında bir kitap alan öğrenciler $\overline{X}$=3,15 puanla değerlendirirlerken, ders kitabı dışında bir kitap almayan öğrenciler $\overline{X}$=2,53 puanla değerlendirmişlerdir. Ders kitabı dışında bir kitap alma durumlarına göre öğrencilerin kitap okumanın değerlere etkisine yönelik görüşleri analiz edildiğinde ders kitabı dışında bir kitap alan öğrenciler lehine anlamlı düzeyde bir farklılık olduğu (t=4,233, P<0,01) görülmektedir. Ders kitabı dışında bir kitap alan öğrenciler ölçeği, $\overline{X}$=3,60 puanla yüksek düzeyde değerlendirirlerken, ders kitabı dışında bir kitap almayan öğrenciler $\overline{X}$=3,09 puanla orta düzeyde değerlendirmişlerdir. Buna göre, ders kitabı dışında bir kitap alan öğrencilerin kitap okumanın değerleri etkilediğine yönelik görüşleri, almamış olan öğrencilere göre daha yüksek düzeydedir. Bu iki sonucun sebebi, ders kitabı dışında bir kitap alan öğrencilerin kitaba olan ilgi, sevgi ve meraklarının daha fazla olması ile açıklanabilir. Ortaokul öğrencilerine yapılan bir araştırmada ise öğrencilerin kitapçılara nadiren gittikleri, bununla ilişkili olarak öğrencilerin boş zamanlarını nadiren kitap okuyarak geçirdikleri ve araştırmaya katılan öğrencilerin yarıdan fazlasının hiç kitap okumadığı ifade edilmektedir (Tüzer, 2016, 53).

3.11 Dijital Dergi/Kitap Okuma Durumuna Göre Öğrencilerin Kitap Okuma Tutumları ve Kitap Okumanın Değerlere Etkisine Yönelik Görüşleri

Öğrencilerin dijital dergi/kitap okuma durumlarına göre kitap okuma tutumlarını ve kitap okumanın değerlere etkisine yönelik görüşlerini gösteren veriler Tablo 12'de sunulmuştur:

Tablo 12. Dijital Dergi/Kitap Okuma Durumlarına Göre Öğrencilerin Kitap Okuma Tutumları ve Kitap Okumanın Değerlere Etkisine Yönelik Görüşleri

Ölçek	Faktör	Dijital Dergi/Kitap Okumak	N	$\bar{X}$	SD	t	P
Kitap Okuma Tutum Ölçeği	Kişisel/Toplumsal Gelişime Katkı	Evet, okudum.	261	3,87	0,755	6,438	0,000**
		Hayır, okumadım.	203	3,40	0,832		
	İlgi ve Sevmek	Evet, okudum.	261	3,33	0,786	5,068	0,000**
		Hayır, okumadım.	203	2,94	0,865		
	Önemli-Değerli Bulma	Evet, okudum.	261	3,12	1,035	2,114	0,035*
		Hayır, okumadım.	203	2,91	1,082		
Kitap Okumanın Değerlere Etkisi Ölçeği		Evet, okudum.	261	3,65	0,984	3,468	0,001**
		Hayır, okumadım.	203	3,32	1,056		

P<0,05; P<0,01

Öğrencilerin dijital dergi/kitap okuma durumlarına göre kitap okuma tutumları analiz edildiğinde ölçeğin tüm faktörlerinde gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılık olduğu (t=6,438, P<0,01; t=5,068, P<0,01; t=2,114, P<0,05) görülmektedir. Kişisel ve toplumsal gelişime katkı faktöründe dijital dergi/kitap okuyan öğrenciler $\bar{X}$=3,87 puanla değerlendirirlerken, dijital dergi/kitap okumayan öğrenciler $\bar{X}$=3,40 puanla değerlendirmişlerdir. Kitap okumaya ilgi ve sevgi duyma bulma faktöründe dijital dergi/kitap okuyan öğrenciler $\bar{X}$=3,33 puanla değerlendirirlerken, dijital dergi/kitap okumayan öğrenciler $\bar{X}$=2,94 puanla değerlendirmişlerdir. Kitap okumayı önemli ve değerli bulma faktöründe dijital dergi/kitap okuyan öğrenciler $\bar{X}$=3,12 puanla değerlendirirlerken, dijital dergi/kitap okumayan öğrenciler $\bar{X}$=2,91 puanla değerlendirmişlerdir. Dijital dergi/kitap okuma durumlarına göre öğrencilerin kitap okumanın değerlere etkisine yönelik görüşleri analiz edildiğinde dijital dergi/kitap okuyan öğrenciler lehine anlamlı düzeyde bir farklılık olduğu (t=3,468, P<0,01) görülmektedir. Dijital dergi/kitap okuyan öğrenciler ölçeği, $\bar{X}$=3,65 puanla yüksek düzeyde değerlendirirlerken, dijital dergi/kitap okumayan öğrenciler $\bar{X}$=3,32 puanla orta düzeyde değerlendirmişlerdir. Buna göre, dijital dergi/kitap okuyan öğrencilerin kitap okumanın değerleri etkilediğine yönelik görüşleri, gitmeyen öğrencilere göre daha yüksek düzeydedir.

Ayrıca araştırmada öğrencilere sahip oldukları teknolojik araçların neler olduğu sorulmuş ve %97'sinin akıllı telefon veya tablet sahibi olduğu sonucu elde edilmiştir. Bununla birlikte dijital dergi/kitap okumayan öğrencilerin katılımcıların yarısına yakınını (N=203, %43,7) oluşturması öğrencilerin teknolojik araçları okuma amaçlı kullanmadıklarını göstermektedir. Bu sonuç, öğrencilerin e-kitap okuma tutumlarının düşük olduğunu göstermektedir. Ortaokul ve lise öğrencilerine yapılan iki ayrı araştırmada, genel olarak öğrencilerin e-kitap okumak için kullanabilecekleri teknolojik araç-gereçlere sahip olmalarına rağmen e-kitap okumaya dönük tutumlarının düşük olduğu (Çelik, 2015, 284), dolayısıyla öğrencilerin interneti ve teknolojik araç-gereçleri kitap okuma amaçlı kullanmadıkları ortaya konulmaktadır (İşçan vd., 2013, 13).

3.12 Öğrencilerin Kitap Okuma Tutumları ile Kitap Okumanın Değerlere Etkisine Yönelik Görüşleri Arasındaki İlişki

Öğrencilerin kitap okuma tutumları ile kitap okumanın değerlere etkisine yönelik görüşleri arasında ilişki olup olmadığını belirlemek için yapılan korelasyon sonuçları Tablo 13'te sunulmuştur:

Tablo 13. Öğrencilerin Kitap Okuma Tutumları ile Kitap Okumanın Değerlere Etkisine Yönelik Görüşleri Arasındaki İlişkiye Ait Korelasyon

		Kişisel/ Toplumsal Gelişime Katkı	İlgi ve Sevmek	Önemli-Değerli Bulma	Kitap Okumanın Değerlere Etkisi
Kişisel/Toplumsal Gelişime Katkı	Pearson	1	0,662**	0,215**	0,748**
	Sig. (2-tailed)		0,000	0,000	0,000
İlgi ve Sevmek	Pearson	0,662**	1	0,508**	0,599**
	Sig. (2-tailed)	0,000	0,000	0,000	0,000
Önemli-Değerli Bulma	Pearson	0,215**	0,508**	1	0,207**
	Sig. (2-tailed)	0,000	0,000	0,000	0,000
Kitap Okumanın Değerlere Etkisi	Pearson	0,748**	0,599**	0,207**	1
	Sig. (2-tailed)	0,000	0,000	0,000	
	N	464	464	464	464

P<0,01

Tablo 13'te verilen korelasyon sonuçlarına göre öğrencilerin kitap okuma tutumları ile kitap okumanın değerlere etkisine yönelik görüşleri arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu, bu ilişkinin bir boyutta yüksek, bir boyutta orta ve bir boyutta düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Çünkü korelasyon katsayısının, mutlak değer olarak 0,70 ile 1,00 arasında olması yüksek; 0,70 ile 0,30 arasında olması orta ve 0,30 ile 0,00 arasında olması düşük düzeyde bir ilişki olduğu şeklinde yorumlanmaktadır (Büyüköztürk, 2020, 32). Öğrencilerin kitap okumanın değerlere etkisine yönelik görüşleri ile kitap okuma tutum ölçeğinin tüm boyutları arasında pozitif yönlü bir ilişki (r=748, r=599, r=207; P<0,01) vardır. Buna göre kitap okuma tutumları arttıkça kitap okumanın değerleri etkilediğine yönelik görüşlerinin de arttığını söylemek mümkündür. Determinasyon katsayıları (r^2=0,55, r^2=0,35, r^2=0,04) dikkate alındığında; kitap okuma tutumunun kişisel ve toplumsal gelişime katkısı boyutundaki toplam değişkenliğin %55'inin, ilgi ve sevmek boyutundaki toplam değişkenliğin %35'inin ve önemli/değerli bulma boyutundaki toplam değişkenliğin %4'ünün öğrencilerin kitap okumanın değerlere etkisine yönelik görüşlerinden kaynaklandığı söylenebilir. Bu sonuçlara göre öğrencilerin kitap okumanın değerlere etkisinin olumlu olacağına yönelik görüşlerinin, onların kitap okuma tutumları üzerinde pozitif katkısı olduğu söylenebilir.

Sonuç

KKTC'deki ortaokul ve liselerde eğitim gören öğrencilerin kitap okuma tutumları ile kitap okumanın DKAB öğretim programında üzerinde en sık durulan değerler olan "*adalet, duyarlılık, dayanışma, merhamet, nezaket, dürüstlük, sabır, sevgi, saygı, sorumluluk ve yardımlaşma*" değerlerine etkisine yönelik görüşlerinin incelendiği bu araştırmada şu sonuçlara ulaşılmıştır:

KKTC'nin beş ayrı ilçesinde ve yedi ayrı okul türündeki öğrencilerle gerçekleştirilen bu araştırmada; öğrencilerin %15,9'unun hiç kitap okumayan, %51,2'sinin az kitap okuyan özelliğinde olmalarına rağmen kitap okumanın "*kişisel/toplumsal gelişimlerine katkı sağlama*" faktöründe yüksek düzeyde, "*ilgi/sevgi duyma*" ile "*önemli/değerli bulma*" faktörlerinde orta düzeyde tutuma sahip oldukları tespit edilmiştir. Öğrencilerin kitap okumanın değerlere etkisine yönelik görüşleri ise yüksek düzeydedir. Bu sonuçlara göre öğrencilerin her ne kadar hiç

kitap okumasalar da veya az kitap okusalar da kitap okumanın kişisel/toplumsal gelişimlerine katkı sağlayacağını ve değerlere etkisinin de olumlu olacağını düşündükleri söylenebilir.

Cinsiyet değişkenine göre veriler analiz edildiğinde kadın öğrencilerin kitap okuma tutumlarının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin kitap okumanın değerlere etkisine yönelik görüşleri ise cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermemektedir. Hem kadın hem de erkek öğrencilerin bu konudaki tutumları yüksek düzeydedir.

Okul türü değişkenine göre veriler analiz edildiğinde kitap okumanın "*kişisel/toplumsal gelişime katkısı*" ve kitap okumayı "*önemli/değerli bulma*" faktörlerinde ve kitap okumanın değerlere etkisi ölçeğinde, Anadolu Lisesi, İlahiyat Koleji/Lisesi ve Kolej öğrencilerinin diğer öğrencilerden daha yüksek bir kitap okuma tutumuna sahip oldukları tespit edilmiştir. Özellikle akademik başarı ile kitap okuma arasındaki pozitif ilişkinin bu sonucun sebebi olduğu söylenebilir. Çünkü bu okullar öğrencilerini seçme sınavı ile almakta ve genel anlamda öğrencilerinin bir önceki okula ait diploma notlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Kitap okumaya "*ilgi/sevgi duyma*" faktöründe ise İlahiyat Koleji/Lisesi öğrencilerinin diğer okullardaki öğrencilerden daha yüksek bir tutuma sahip oldukları tespit edilmiştir. Okuldaki kitap okuma etkinliklerinin, yarışmaların ve kütüphaneye erişimin kolay olmasının İlahiyat Koleji/Lisesi öğrencilerinin kitaba ilgi ve sevgi duymalarında rol oynadığı söylenebilir.

Sınıf seviyesi değişkenine göre veriler analiz edildiğinde öğrencilerin kitap okuma tutumlarının ortaokul ve lise düzeyinde olmalarına bağlı olarak değişmediği tespit edilmiştir. Kitap okumanın değerlere etkisine yönelik veriler analiz edildiğinde, bu ölçeği, ortaokul öğrencilerinin daha yüksek puanlarla değerlendirdikleri tespit edilmiştir. Bunun sebebi, ergenlik dönemindeki ortaokul öğrencilerinin kişilik ve karakter gelişim dönemlerinde olmasına bağlı olarak bunu daha fazla hissetmeleri ile açıklanabilir.

Evinde çalışma odası ve kitaplık/kitap köşesi olması değişkenlerine göre veriler analiz edildiğinde evlerinde çalışma odası ve kitaplık/kitap köşesi olan öğrencilerin hem kitap okuma tutumlarının hem de kitap okumanın değerlere etkisine yönelik görüşlerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bunun sebebi, evinde çalışma odası ve

kitaplık/kitap köşesi olan öğrencilerin kitap okuma ortamını daha uygun şartlarda yaşamaları ile açıklanabilir.

Yılda okudukları kitap sayısına göre veriler analiz edildiğinde öğrencilerin %15,9'unun yılda hiç kitap okumadığı, %51,2'sinin az kitap okuduğu, 24,2'sinin orta düzeyde bir okuyucu olduğu ve %8,7'sinin çok okuyan grubunda olduğu görülmektedir. Öğrencilerin kitap okuma tutumları ve kitap okumanın değerlere etkisine yönelik görüşlerinin okudukları kitap sayısına göre değişip değişmediğine bakıldığında, orta düzey ve çok okuyan grubundaki öğrencilerin hem kitap okuma tutumlarının hem de kitap okumanın değerlere etkisine yönelik görüşlerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bunun doğal bir sonuç olduğu ve öğrencilerin kitap okudukça bunun bir tutku haline geldiği, değerlerinin de bu durumdan olumlu etkilendiğini düşündükleri söylenebilir.

Okul kütüphanesinden kitap alma değişkenine göre veriler analiz edildiğinde öğrencilerin %62,7'sinin okul kütüphanesinden kitap aldığı tespit edilmiştir. Bir eğitim ve okuma yuvası olan okullarda en az altı senedir okuyan öğrencilerden %37,3'ünün ise henüz okul kütüphanesinden bir kitap almadığı tespit edilmiştir. Okul kütüphanesinden kitap alan öğrencilerin hem kitap okuma tutumlarının hem de kitap okumanın değerlere etkisine yönelik görüşlerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bunun sebebi, kitaba erişimlerinin kolay olmasına bağlanabilir.

Okul dışındaki bir kütüphaneye gitme değişkenine göre veriler analiz edildiğinde öğrencilerin yarıdan fazlasının (%51,5) okul dışında bir kütüphaneye gitmediği tespit edilmiştir. Okul dışında bir kütüphaneye giden öğrencilerin hem kitap okuma tutumlarının hem de kitap okumanın değerlere etkisine yönelik görüşlerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bunun sebebi, kitap okuma ile sosyal aktiviteyi birleştirmelerinin sonucu olarak kitap okumanın daha zevkli hale gelmesi ile açıklanabilir.

Ders kitabı dışında bir kitap alma değişkenine göre veriler analiz edildiğinde öğrencilerin büyük çoğunluğunun (%81,2) ders kitabı dışında bir kitap aldığı tespit edilmiştir. Ders kitabı dışında bir kitap alan öğrencilerin hem kitap okuma tutumlarının hem de kitap okumanın değerlere etkisine yönelik görüşlerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bunun sebebi olarak, kendilerine ait bir kitabın

olmasının hem öğrencilerin okumaya olan ilgilerini arttırmasıyla hem de kitaplarını sahiplenmeleriyle açıklanabilir.

Dijital dergi/kitap okuma değişkenine göre veriler analiz edildiğinde öğrencilerin 56,3'ünün dijital dergi/kitap okuduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların %97'sinin akıllı telefon ya da tablet/bilgisayar sahibi olduklarını beyan ettikleri dikkate alınırsa, %43,7'sinin henüz dijital dergi/kitap okumaması, teknolojiyi ve interneti okuma amaçlı kullanmadıkları sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Dijital dergi/kitap okuyan öğrencilerin hem kitap okuma tutumlarının hem de kitap okumanın değerlere etkisine yönelik tutumlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bunun sebebi, akıllı telefon/tablet/bilgisayar aracılığıyla okumayı eğlenceli bulmaları, kitap ve dergilere kolay erişebilmeleri şeklinde açıklanabilir.

Öğrencilerin kitap okuma tutumları ile kitap okumanın değerlere etkisine yönelik görüşleri arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Buna göre öğrencilerin kitap okuma tutumları arttıkça kitap okumanın değerleri etkilediğine yönelik görüşlerinin de arttığını söylemek mümkündür. Ayrıca aralarındaki pozitif ilişkiye bağlı olarak öğrencilerin kitap okumanın değerlere etkisinin olacağına yönelik görüşlerinin, onların kitap okuma tutumları üzerinde pozitif katkısının olduğu da söylenebilir.

Bu sonuçlara göre şu önerilerde bulunabilir:

Öğrencilerin kitap okumaya yönelik olumlu duygu ve düşünceleri olsa da kitap okuma alışkanlıklarının oldukça düşük olduğu görülmüştür. Bunun giderilmesine yönelik okullarda kitap okuma projeleri, etkinlikleri ve yarışmaları düzenlenebilir.

Öğretmenlerin ve anne-babaların kitap okuma ile ilgili nasihat yerine yaşam boyu öğrenme çerçevesinde beraber okuyarak rol model olmaları öğrencilerin kitap okuma tutumlarına olumlu katkı sağlayacaktır.

Kitap okumanın değerleri etkilediğine yönelik ortaya çıkan bu araştırmadaki sonuç dikkate alınarak öğrencilere yaşlarına uygun olarak seçilecek kitaplarla milli-manevi değerler kazandırılabilir.

Evdeki çalışma odası/kitaplık/kitap köşesine sahip olmanın kitap okuma tutumunu olumlu etkilediği dikkate alınarak evlerde bu yönde tedbirler alınabilir.

Önemli sayıdaki bir öğrenci grubunun henüz okul kütüphanesinden kitap almadığı düşünüldüğünde okullarda tüm öğrencilerin kütüphaneyi kullanmaları ve kitap almaları için etkinlik ve projeler yürütülebilir.

Öğrencilerin yarıdan fazlasının okul dışındaki bir kütüphaneye gitmediği dikkate alınarak aile fertleriyle ve/veya okul/sınıf olarak kütüphane ziyaretleri yapılabilir.

Öğrencilerin yarısına yakınının interneti ve teknolojiyi okuma amaçlı kullanmadıkları tespit edildiğinden öğretmenler, çeşitli ödev ve projeleri dijital kitap/dergi/makale okumaları üzerinden verebilir.

Öğrencilerin kitap okuma tutumlarının ve kitap okumanın değerlere etkisinin incelendiği bu araştırmanın benzeri farklı örneklemler seçilerek uygulanabilir. Ayrıca kitap okumanın hangi değerleri, nasıl etkilediğini ortaya koymak için nitel araştırmalar yapılabilir.

Kaynakça

Arı, Gökhan. "Türkçe Ders Kitaplarındaki Fiziksel ve Biçimsel Görünüm". *Türkçe Ders Kitabı Çözümlemeleri*. ed. Hakan Ülper. 39-55. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 3. Basım, 2014.

Arslan, Aysel - Bıçakçıgil Özsoy, Rahime. "Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Yaşam Boyu Öğrenme Eğilimleri ve Kitap Okuma Alışkanlıklarına İlişkin Tutumlarının İncelenmesi". *Journal of International Social Research* 12/66 (Ekim 2019), 730-747. https://doi.org/10.17719/jisr.2019.3622.

Balcı, Ahmet. "İlkögretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Kitap Okuma Alışkanlığına Yönelik Tutumları". *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 6/11 (2009), 265-300.

Baş, Gökhan - Bayhan, Ömer. "Türkiye'de Değerler Eğitimi Konusunda Yapılmış Lisansüstü Tezlerin Farklı Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi". *Değerler Eğitimi Dergisi* 10/24 (2012), 55-74.

Bulut, Pınar vd.. "Okuma Kültürü Üzerine Bir İnceleme: Öğretmen Adayları Örneği". *Gençlik Araştırmaları Dergisi* 8/21 (2020), 74-95.

Büyüköztürk, Şener vd.. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 27. Basım, 2019. https://doi.org/10.14527/9789944919289.

Büyüköztürk, Şener. *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi Kitabı*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 27. Basım, 2020.

Calp, Mehrali. "Ortaokul Öğrencilerinin Kitap Okuma Alışkanlıkları: Ağrı İl Örneği". *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi* 22/3 (2018), 897-924.

Çelik, Tuğba. "Öğrencilerin E-Kitap Okuma Tutumlarının İncelenmesi". *Journal of Turkish Studies* 10/3 (Ocak 2015), 271-284. https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.7803.

Demir, Zeynel Abidin. "Ortaöğretim Son Sınıf Öğrencilerinin Kitap Okuma Alışkanlıklarının İncelenmesi -Siirt Örneği-". Siirt: Siirt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016.

Deniz, Ercan. "Ortaokul Öğrencilerinin Kitap Okuma Alışkanlıkları". *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları* 3/2 (2015), 46-64.

Dilbaz, Gözde Hilal. "Ortaokul Öğrencilerinin Okumaya Yönelik Tutumlarının ve Okur Öz-Algılarının Çeşitli Değişkenlere Göre Değerlendirilmesi". Denizli: Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

Dündar, Hakan - Hareket, Erdem. "Değerler Eğitimi Araştırmalarında Yönelimler: Değerler Eğitimi Dergisi Örneği". *Akademik Bakış Dergisi* 55 (2016), 207-231.

Elbir, Bilal - Bağcı, Can. "Birinci ve İkinci Kademe Okuma Eğitimi Üzerine Yapılan Lisansüstü Çalışmaların Değerlendirilmesi". *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 6/11 (2013), 229-247.

Göksu, Mehmet Zeki. "İmam Hatip Ortaokulları ile Diğer Devlet Ortaokullarının Değerler Eğitimi Açısından Karşılaştırılması". Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2018.

Gör, Fatih. "İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretim Programında Merhamet Değeri". Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013.

Güncel Türkçe Sözlük. Erişim 20 Temmuz 2020. http://sozluk.gov.tr.

Güneş, Adem. "Manevi-insani Değerler Eğilim Ölçeği (Midö): Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması." *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 8/41 (2015), 1354-1360.

Güneş, Firdevs - Susar Kırmızı, Fatma. "E-Kitap Okumaya Yönelik Tutum Ölçeğinin (Ekot) Geliştirilmesi: Geçerlilik ve Güvenirlik

Çalışması". *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 3/2 (Aralık 2014), 196-212. https://doi.org/10.14686/BUEFAD.201428178.

Güney, Nail vd.. "Dokuzuncu Sınıf Öğrencilerinin Okuduğu Kitap Sayısı ile Akademik Başarıları Arasındaki İlişki Üzerine Bir Değerlendirme". *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 1/19 (2014), 151-165.

İşçan, Adem vd.. "İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerin Kitap Okuma Alışkanlıkları ve Okumaya İlişkin Tutumları". *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi* 4/11 (2013), 1-16.

Karakullukçu, Necmiye. "İlkokul Öğrencilerine Kitap Okuma Alışkanlığı Kazandırmada Sınıf Öğretmenlerinin Rolü". Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

Karatay, Halit vd.. "Okuma Alışkanlığını Geliştirme Yöntem, Teknik ve Modelleri". *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları Dergisi* 8/1 (2020), 89-107. https://doi.org/10.35233/oyea.707967.

Keleş, Özgül. "İlköğretim 4 ve 5. Sınıf Öğrencilerinde Kitap Okuma Alışkanlığının İncelenmesi". Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006.

KKTCMEY, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Milli Eğitim Yasası. 51 (23 Mayıs 1986). http://www.mebnet.net/sites/default/files/yasalar/17-1986.pdf.

Kulu, Sacide. "Hala Sultan Kitap Okuyor". *Gençses Öğrenci Gazetesi* (Eylül 2017), 4.

KKTCDKAB, KKTC DKAB Öğretim Programları. "Temel Eğitim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı". 2018. http://talimterbiye.mebnet.net/Ogretim%20Programlari/2018-2019/Din.pdf.

Metin, Özge - Metiner, Ayşegül. "Değerler Eğitimi Alanındaki Çalışmaların Eğilimi: USBES Örneği". *International Journal of Field Education* 5/2 (2019), 72-93.

Sarar Kuzu, Tülay - Doğan, Türkan. "Öğretmen Adaylarina Yönelik Okuma Tutum Ölçeği Geliştirme". *Journal of Turkish Studies* 10/15 (2015), 771-786. https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.8938.

Şahin, Abdullah vd.. "İlköğretim Öğrencilerinin Okul Kütüphaneleri ve Sınıf Kitaplıklarını Kullanma Durumları (Erzurum İli Örneği)".

Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 13/2 (2009), 183-196.

Şahin, Ayfer. "İlköğretim 4 ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Kitap Okuma Alışkanlıklarının Sosyo-Ekonomik Düzeylerine Göre İncelenmesi". *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* 10/2 (2012), 367-388.

Şahin, Nurullah. "Türkçe Öğretmeni Adaylarının Okuma Motivasyonlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi". *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi* 13/19 (Eylül 2019), 393-423. https://doi.org/10.26466/opus.588759.

Tonka, Hilal. "Ortaokul Öğrencilerinin Kitap Okuma Alışkanlıkları İle Okuma Kaygıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi". Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.

TTKB, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı. "Müfredatta Yenileme ve Değişiklik Çalışmalarımız Üzerine". *Basın Açıklaması*. 18 Temmuz 2017. Erişim 13 Temmuz 2020. https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_07/18160003_basin_aciklamasi-program.pdf.

Türegün, Emre - Kaya, Aslı. "Marmara ve İstanbul Üniversiteleri Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Kitap Okumaya Yönelik Bakış Açılarının Değerlendirilmesi". *Türkiye Spor Bilimleri Dergisi* 3/1 (Temmuz 2019), 26-32. https://doi.org/10.32706/tusbid.537434.

Tüzer, Ahmet. "Ortaokul Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıkları ile Sayısal Ders Başarıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi". Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016.

Yaman, Havva - Süğümlü, Üzeyir. "İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Ders Dışı Kitap Okuma Alışkanlıkları". *Kastamonu Eğitim Dergisi* 18/1 (2010), 291-306.

Yıldırım, Mehmet - Ceylan, Oğuzhan. "Lise Öğrencilerinin Kitap Okuma Alışkanlıklarının Demografik Özelliklerine Göre Karşılaştırılması (Amasya İli Örneği)". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 11/55 (Şubat 2018), 734-746. https://doi.org/10.17719/jisr.20185537245.

Yıldız, Mustafa. "Okuma Motivasyonu, Akıcı Okuma ve Okuduğunu Anlamanın Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Akademik Başarılarındaki

Rolü". *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 8/4 (2013), 1461-1478.

Yıldız, Nurettin - Keskin, Harun. "Ergenlik Dönemindeki Öğrencilerin Dijital ve Matbu Okumaya Karşı Tutumlarının Çeşitli Değişkenlere Göre Değerlendirilmesi". *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 12/1 (Nisan 2016), 344-361. https://doi.org/10.17860/efd.82485.

Yurtkoru, E. Serra vd.. *Sosyal Bilimlerde SPSS'le Veri Analizi*. İstanbul: Beta Basım Yayın, 7. Basım, 2018.

Ek: Kitap Okumanın Değerlere Etkisi Ölçeği

KİTAP OKUMANIN DEĞERLERE ETKİSİ ÖLÇEĞİ Soruların ölçekleri, 5 nolu şık en güçlü, 1 nolu şık en zayıf olacak şekilde, güçlüden zayıfa doğru numaralandırılmıştır. Bunu dikkate alarak cevap vermenizi rica ederim. Aşağıdaki ifadelerin karşısındaki seçeneklerin üzerine (X) işareti koyarak görüşünüzü belirtiniz. 5. Tamamen katılıyorum. 4. Çoğunlukla katılıyorum. 3. Kısmen katılıyorum. 2. Nadiren katılıyorum. 1. Hiç katılmıyorum.	**Tamamen katılıyorum**	**Çoğunlukla katılıyorum**	**Kısmen katılıyorum**	**Nadiren katılıyorum**	**Hiç katılmıyorum**
1. Düzenli kitap okumak, kişinin davranışlarında ve aldığı kararlarda daha adaletli olmasını sağlar.	5	4	3	2	1
2. Düzenli kitap okumak, kişinin çevresinde gelişen olaylara karşı daha duyarlı olmasını sağlar.	5	4	3	2	1
3. Düzenli kitap okumak, kişinin başkalarıyla yaşadığı problemlerde daha uzlaşmacı olmasını sağlar.	5	4	3	2	1
4. Düzenli kitap okumak, kişinin başkalarının kendisinden farklı düşüncelerine karşı daha anlayışlı olmasını sağlar.	5	4	3	2	1
5. Düzenli kitap okumak, kişinin başkalarını eleştirirken daha ölçülü olmasını sağlar.	5	4	3	2	1

6. Düzenli kitap okumak, kişinin bilgi ve yeteneklerini dostlarıyla daha çok paylaşmasını sağlar.	5	4	3	2	1
7. Düzenli kitap okumak, kişinin çevresindekilerin dertlerine daha fazla ortak olabilmesini sağlar.	5	4	3	2	1
8. Düzenli kitap okumak, kişinin başkalarını incitmekten daha çok kaçınmasını sağlar.	5	4	3	2	1
9. Düzenli kitap okumak, kişinin sorumluluklarını yerine getirmesi hususunda daha titiz olmasını sağlar.	5	4	3	2	1
10. Düzenli kitap okumak, kişinin hakkını korumak için bile olsa yanlış yollara sapmamasına katkı sağlar.	5	4	3	2	1